

Јована Стојменовић - лице са ТВ екрана

Младо
Нагоричино
- село са 40
цркава

Књижевни
фестивал ПРО
ЗА БАЛКАН
прославио
јубилеј

Росићев роман
представљен у
Скопљу

МАТАДОР прошао
крај Вардара

30 година
Удружења
Срба и Македонаца
у Тетову

фото: Анаета Цветкова

Путоказ крз стварни ЖИВОТ

У још једну јесен улазимо бледи и отуђени од самих себе. Јаз између нас је све већи, оно што ми видимо раја не види или свесно затвара очи.

Постали смо (не)свесни таоци режираних сценарија написаних против нас и мимо наше воље.

У свим тим поставкама, комадима и кадровима нема ни трага мистичнх дубина светородне лозе, нема богатог наслеђа стицаног подвизима предака. Утемељивачи српске вере су као комесари НВО сектора. Завладао је чобански дух, доминира улични говор, незнање је на пијадесталу. Тамни вилајет је „раширио парохију“, а стаменост је ишчезла.

Корачамо насупрот ветру.

А годишњице се нижу.

У овом броју сећамо се пробоја Солунског фронта. Прибележили смо запис о маршу до самог врха.

Били смо до ушћа и гора. Бавили се Матадором, књигом, фолклором

у Тетову. Интервјуисали врсне уметнике. Прозборили дијалектом, дијалектиком југа.

Саслушали сведочење о опортунизму.

Читаоцу је ипак лакше. На њему је само да окрене још један лист.

Док је премијер Ковачевски са говорнице у УН тврдио да учење значи писменост, критичко мишљење, истраживање и развој потенцијала, средњошколци из Могиле остају без образовања јер више немају бесплатан превоз до Битоља на који имају законско право. Дан два реакција и прича и - ником ништа.

Образовање је оно што вам након школовања остаје, а исход доброг образовања у 21. веку значи: научити да учите, научите да живите заједно,

научите да радите, научите да будете. Шта?

И док је Ковачевски са говорнице тврдио да учење значи стицање писмености, развијање критичког мишљења и вештина за анализу, истраживање, доношење одлука и развој потенцијала наших будућих лекара, научника, градитеља, будућих лидера, на које ће се наш свет ослањати, тетовски гимназијалци осташе без зграде, анкете о изборном српском језику се час спроводе, час бивају затурене на дну фиока у столовима директора неких школа.

Ове зиме образовање ће нам зависити од струје. Ђаци уџбенике више немају, за оне у компјутерима преостаје „молебан“ да струје буде. А материјали за учење у дигиталном облику не могу да дођу до платформе Министарства просвете и науке, као што ни школски аутобус не стиже у Пелагонију.

Милутин Станчић

БРОЈ 55, ГОДИНА 2022, ОКТОБАР

СЛОВО издаје уређивачки одбор Српског културно информативног центра Спона

Адреса: ул. Кирила и Методија 30, 1000 Скопље, ж. Рачуни: 200003362578033 Стопанска банка АД Скопје. Донаторски: 200003382648497 Стопанска банка АД Скопје. Лектура: Александра Младеновић, графичка обрада: Христина Зафировска
www.srbi.org.mk; spona.srbi@gmail.com.

Пројекат потпомогнут суфинансирањем Министарства спољних послова Србије - Управа за сарадњу с дијаспором и Србима у региону

Србија и Македонија потписале програм широке културне сарадње

Министарка културе и информисања Србије Маја Гојковић и министарка културе Македоније Бисера Костадиновска-Стојчевска потписале су Програм сарадње министарства културе, саопштило је ресорно Министарство Србије.

„У циљу стварања бољих услова за даље јачање културне сарадње, Србија и Македонија ће подстицати и подржавати успостављање директних контаката, као и редовну размену програма и пројеката између националних институција и других организација из области сценских уметности, филмске уметности, културног наслеђа и дигитализације, визуелне, музејске и галеријске делатности, библиотека и библиотечно-информационе делатности, архива и архивске делатности, издаваштва и превођења“, наводи се у саопштењу.

Две земље ће унапредити сарадњу националних позоришта и националних ансамбала народних песама и игара, подстицаће сарадњу у циљу даљег ширења

индустрије филмске, телевизијске, видео продукције и дистрибуције и повећања економске и културне размене између Србије и Македоније, као и на међународном плану.

Програмом је предвиђена сарадња у области нематеријалног културног наслеђа, пружање подршке традиционалним културним активностима, фестивалима и сајмовима у оквиру размене традиционалне музике, заната и других елемената

нематеријалног културног наслеђа две земље.

Предвиђена је и подршка сарадњи музеја и галерија две земље, као и у области заштите културних добара и дигитализације. Две земље ће промовисати сарадњу институција надлежних за заштиту и очување покретног и непокретног културног наслеђа, подстичући размену стручњака и искустава у овим областима, пре свега у области очувања, заштите, рестаурације и популаризације културног наслеђа.

„Тихи дечак“ у Скопљу

У оквиру Међународног фестивала дечјих позоришта „Игор Маџиров“, одржаног од 30. септембра до 4. октобра у Скопљу, публици се представило и Позориште за децу из Крагујевца, представом „Тихи дечак“ у режији Тина Грабнара освојивши Гран при награду.

„Тихи дечак“ је дочарао умеће луткарске представе без лутака. То је плес прстију и глума тела, који су засновани на принципима такозваног платформ театра, где човек на сцени може бити уједно и глумац и лутка и сценски елемент и реквизит.

Главни јунак приче је дечак Вук, који живи на селу и, након једног немилог догађаја, остаје без слуха. Кроз представу видимо како се дечак суочава са овим проблемом,

што на сцени дочарава глумац Миломир Ракић. Малишани уживају у занимљивој представи, чији је циљ да и родитељима и деци прикаже шта све може да се догоди када деца остану сама код куће.

САМО
У
СПОНИ!

Учимо
српски
без
муке!

БЕСПЛАТНИ
ЧАСОВИ

СРПСКОГ
ЈЕЗИКА

за децу!

СПОНА

Србија је највећи савезник Македоније, сматра 37,4 одсто Македонаца

Више од трећине грађана Македоније верује да је Србија највећи савезник њихове земље, показало је истраживање Фондације „Конрад Аденауер“.

На питање која је држава највећи савезник Македоније, 37,4 одсто грађана верује да је то Србија, 24,1 одсто нема одговор, док 19,8 одсто верује да су то САД, 5,8 одсто да је Турска, а 5,4 одсто да је то Немачка.

На питање која је држава највећи непријатељ Македоније, 44 одсто испитаника каже да је то Бугарска, док 12,1 одсто мисли да је то Русија.

Најпозитивније утиске испитаници имају о квалитету међусобних односа Македоније са Турском – 71,6 одсто испитаника, затим са Србијом 68,6 одсто и са Немачком 64,3 одсто.

Најнегативније утиске грађани Македоније имају о међудржавним односима са Русијом и Бугарском, за које 59,3 одсто, односно 52,5 одсто, сматра да имају лоше билатералне односе са њиховом земљом.

Скоро две трећине, односно 65,7 одсто подржава пројекат „Отворени Балкан“, док га 15 одсто не подржава, што значи да је 50,7 више оних који подржавају овај облик ближе сарадње Македоније, Албаније и Србије.

Ово истраживање објављено у публикацији „30 година спољне политике и одбране“, спроведено је током августа 2022. на 1.111 испитаника.

ФОТО: АНЕТА ЦВЕТКОВА

За чланство Македоније у ЕУ изјаснило се 63,8 одсто. Како наводе у Фондацији „Конрад Аденауер“, код овог процента, иако је и даље веома висок, видљиви су јасни негативни трендови у поређењу са прве две деценије независности.

Укупно 57,1 одсто грађана изјаснило се да је против „француског предлога“, који је био предуслов за скидање вета Бугарске и почетак преговора Македоније са ЕУ, наспрам 27,2 одсто који га прихватају, што представља разлику од приближно 30 одсто у корист противника овог документа, пренела је Бета.

На питање Када мислите да ће Македонија ући у ЕУ? 28 одсто испитаника је изјавило да се то никада неће десити, што је највећа група, док је 23,7 одсто изразило песимизам кроз одговор да не зна када ће се то десити, односно да немају одговор, наводи „Конрад Аденауер“.

Идентификациони број за грађане „Отвореног Балкана“

Координатор „Отвореног Балкана“ у Влади Северне Македоније, Марјан Забрчанец, најавио је да ће ускоро бити активиран идентификациони број за грађане Србије, Албаније и Северне Македоније захваљујући коме ће моћи несметано да раде у приватном сектору у било којој од те три државе.

„Врло брзо ће се активирати идентификациони број за грађане ‘Отвореног Балкана’ (ОБ ИД број) захваљујући коме ће моћи несметано да раде у приватном сектору у било којој од ове три државе, без нострификације диплома, чекања радњих дозвола и било какве друге административне баријере“, каже Забрчанец.

Такође, додао је да је у завршној фази припрема успостављања јединственог електронског система за наплату путарине у све три земље.

„Пред нама је тешка зима у енергетском и економском смислу, па је ‘Отворени Балкан’ мобилизован на нивоу кризних

радних група да се би се обезбедило да свака од три државе што лакше проведе хладне дане“, рекао је Забрчанец.

Он је истакао да су односи између Србије и Албаније најбољи до сада, као и односи између Северне Македоније и Албаније.

Навео је да је значајан искорак направљен формирањем радне групе чији је циљ оснивање заједничке агенције за инвестиције „Отвореног Балкана“ која је, додао је, прве сусрете остварила управо за време Међународног Сајма вина одржаног недавно у Београду.

Забрчанец је рекао да је започет процес стварања јединственог инвестиционог портфолија као тржишта од преко 12 милиона грађана са свим људским, економским и природним потенцијалима које поседују државе заједно.

„Циљ је јасан, да се понудимо великим инвеститорима из САД, као и да привучемо ЕУ и свет као регион у којем могу да шире своје пословне подухвате“, навео је Забрчанец.

Фото: Анета Цветкова

„Антигона“ на Фестивалу „Стоби“

Извођењем представе „Антигона“ Београдског драмског позоришта 17. септембра отворено је 19. издање Фестивала античке драме „Стоби“. Режију потписује Дијега де Бреа, а наступили су: Дуња Стојановић, Јана Милосављевић, Павле Пекић, Ивана Николић, Лука Грбић, Владан Милић, Мина Ненадовић и Стефан Радоњић.

„Антигона је трагедија заснована на сукобу између државе и породице, између власти и човека, између права с једне стране и етике и морала с друге. Свет не може бити само са надом и страхом, већ и са вером и бескрајном храброшћу која омогућава човеку достојанствен живот. Будимо реални, тражимо немогуће“, каже редитељ Де Бреа.

Представа је настала по тексту Софокла, а премијера је била крајем маја ове године на великој сцени позоришта „Јордан Хаџи Константинов Џинот“ у Велесу.

Никола Ристановски: Где се разумемо и где можемо да испричамо виц, све је ок!

Један од водећих македонских и југословенских глумаца, као и цела екипа представе „Народни непријатељ“ испраћени су овацијама са сцене. Овом представом Македонског народног театра из Скопља почетком септембра је свечано отворен 9. фестивал „Нови Тврђава театар“.

У новој поставци Ибзенoвог култног команда који потписује редитељка Нина Николић, Ристановски се истакао у лику главног јунака – праведног доктора Стокмана, којег, док се бори против производа који је веома штетан по здравље

људи, постепено напуштају сви слојеви друштва: локална власт, „мали, поштени“ грађани, независна штампа...

На констатацију да наступа на простору целе некадашње државе, Ристановски каже:

– Наравно, ја сам југословенски глумац, али немам никакву тезу о томе, јер уопште не размишљајам о тој теми. Бавим се људима, то ми је једино мерило комуникације, размене, разговора, дружења, професије. И тако ми је увек било – где се разумемо и где можемо да

испричамо виц, све је ок. Док се поштујемо, наравно.

– На просторима Југославије сви смо у истом лонцу, није више ни буре барута, јер буре барута је животна ситуација, а данас је много гора него што је била. Не знам како да дефинишем шта тачно живимо. То је нешто између модерног блендера и казана од пре двеста година који има рупе на дну, комбинација која је нека врста Франкенштајна између те две ствари. Ипак, не бих се усудио да кажем да имамо власти и друштва какве заслужујемо. То је веома оштра изјава. Јер, наравно, има толико дивних људи који се часно боре за своју егзистенцију, и који једноставно желе да живе часно и поштено колико могу. Морам да кажем да се бојим да ће ресетовање бити неопходно, а можда ни ресетовање неће бити довољно. Можда ће бити потребно променити цео оперативни систем света у коме живимо и то ће имати своју цену. Боже сачувај! Али једноставно, ја то другачије не видим, ни драматуршки, ни филозофски, ни политички.

Ристановски је у Београду извео неке од културних улога за које је добио и бројне награде – Ахмеда Нурудина у сада већ антологијској представи „Дервиш и смрт“, Николаја Алексејевича Иванова у „Иванову“... Хоћемо ли га ускоро видети у новој премијери?

– Надам се. „Дервиш“ и „Иванов“ се још играју у Народном позоришту, али бих волео да урадим нешто ново почетком 2023. године. Немам још никакве писмене договоре, али разговарам са неким људима и увек све узимам здраво за готово.

Амбасадор Невена Јовановић одала почаст и положила венац **Чувајмо слободу, да будемо то што јесмо. Увек и свуда!**

На Српском војничком гробљу у Битољу, обележен је Дан српског јединства, слободе и националне заставе, као и 104. годишњица од пробоја Солунског фронта.

У складу са Државним програмом обележавања годишњица историјских догађаја ослободилачких ратова Србије, амбасадор Републике Србије у Републици Македонији Невена Јовановић одржала је говор на централном платоу и положила венац.

Том приликом, амбасадор Невена Јовановић подвукла је да је 15. септембар датум када уједно обележавамо и годишњицу пробоја Солунског фронта, дан у који су истовремено уткани и наш бол и наша слава, дан којим је отпочела нова страница наше историје, захваљујући невероватном надљудском подухвату српских војника. Од тог 15. септембра 1918. године под пуном ратном опремом, сламајући отпор окупатора, за само 45 дана превалили су пут од планине Нице и Кајмакчаланана до Београда, који је ослобођен већ 1. новембра.

– Чувајмо тековине њихове слободарске борбе и оно што су нам оставили у аманет. Чувајмо нашу напаћену Србију и, где год да смо, љубоморно чувајмо српски језик и ћирилично српско писмо.

Чувајмо нашу културу, традицију, нашу веру и крсну славу. Чувајмо наше српско име и презиме. Чувајмо слободу, да будемо то што јесмо. Увек и свуда!

Слава нашим великим српским јунацима. Живело српско јединство, слобода наша и наша црвено, плаво бела тробојка.

Венце и цвеће положили су и градоначелник Битоља, представници почасног Конзулата Србије у Битољу и Охриду, Демократске партије Срба, Српске заједнице: Заједница Срба из Битоља, Удружење Срба и Македонаца „Бранко Чајка“ из Тетова, СПОНА...

У акцији српског центра СПОНА најмлађим ученицима подељени паклони за успешан почетак школовања

За пуне торбе петица

Активисти Српског културно информативног центра СПОНА у овогодишњој акцији даривања најмлађих ученика на почетку нове школске године поклонили су укупно 108 пакета са ранчевима и школским прибором првацима у Табановцу, Старом Нагоричану, Кучевишту, Умин долу, Љубодрагу, Новом селу, Тронеђи, Јосифову, Марвинцима...

Захваљујући доприносу хуманих људи, добрим сарадницима и пријатељима центра СПОНА, радост је стигла у школе широм Македоније.

Тако је караван са пакетима протеклих дана стигао и у прилепска села Дреновци, Лажани, Долнени, Пешталеве и Секирци у којима су ђаци прваци добили торбе и школски прибор.

Велику захвалност дугујемо учитељу Илчи Јовевском који нам је и ове године био добар домаћин!

Претходних дана поделили смо седам школских ранчева ученицима у ОШ „Христијан Тодоровски – Карпош“ у Тронеђи код Куманова. Овај поклон добили су прваци у овој школи.

Веома смо захвални и дугујемо Влади Вукадиновићу из Тронеђе, учитељици Стојанки Атанасовској, као и Далибору Младеновићу који су поделили ранчеве и деци улепшали почетак првих школских дана!

И у школама у Јосифову и Марвинцима, на крајњем југу земље, поделили смо 18 пакета са ранчевима и школским прибором, којим СПОНА дарује ђаке прваке који похађају наставу на часовима изборног предмета „Језик и култура Срба“.

И ове године од велике помоћи био нам је ангажовани вредни домаћин Милош Кецојевић, секретар школе у Јосифову. Захваљујемо се на великодушној помоћи и сарадњи!

С поруком „Срећан почетак!“ исписаном на школској табли дочекали су нас прваци које смо даривали и у ОШ „Свети Ћирило и

Методије“ у Кучевишту на Скопској Црној Гори.

Први дан нове школске године 27 ученика ОШ „Карпош“ у селу Умин Дол код Куманова обележен је посебном свечаношћу у потпуно обновљеној школској згради саграђеној давне 1927. године! Као мали допринос овој великој свечаности, волонтери центра СПОНА поделили су 13 школских ранчева са прибором првацима из

села Умин Дол, Ново Село и Љубодраг.

Захваљујемо се директорима, управама школа, наставницима и нашим сарадницима који су и ове године потврдили наше пријатељство и заједничку сарадњу.

Ученицима и наставницима желимо успешну школску годину испуњену новим знањима и другарствима!

Росићев роман представљен читаоцима у Скопљу

Матадор прошао кроз Скопље

У кафе-књижари „Буква“ у Скопљу, 14. септембра, у организацији СПОНЕ, представљен је „Долазак матадора“, актуелни роман београдског писца, новинара и музичара Бранка Росића.

Уз присуство заљубљеника у писану реч, Бранко Росић је заједно са модератором Иваном Бећковићем, причао о свом актуелном роману, као и о претходним књигама „А тако је добро почело“ и „За сутра најављују коначно разведравање“, која ће ускоро добити телевизијску и филмску адаптацију.

веза Србије и Британије, његово име би било на врху, а овај новинар, писац и панкер (било којим редом) има доказ за то – медаљу Британске империје „за изузетан допринос промоцији и унапређивању културних односа Велике Британије и Србије коју му је лично доделила краљица Елизабета Друга.

И сам Росић се осврнуо на тренутак добијања медаље: „Када сам добио награду од британске краљице, одржао сам говор у коме сам рекао да сам, док сам одрастао, шетао београдским Хајд парком, а много година касније, шетао сам лондонским Хајд парком са Марином Абрамовић у њеном перформансу. Између те две шетње остао сам очаран Британијом. У ствари, стварима које су дошле са острва...“

На крају промоције, Милутин Станчић је, у име СПОНЕ, представио нови број месечника „Слово“, а примерке овог културно-информативног магацина као и Росићевог „Недељника“ присутни су добили на поклон.

После завршетка промоције Бранко Росић је наставио дружење са читаоцима и потписивање својих књига.

Од самог почетка програма Росић и скопска читалачка публика остварили су изванредан флуид, који је трајао током целе вечери.

Публици је била занимљива његова биографска прича, његова панк група из 80-их, „Урбана герила“, која је била база из које су се у свет „одметнули“ и писац Владимир Арсенијевић и сликар Урош Ђурић и легендарни Цане из „Партибрејкерса“...

Ипак, како и сам зна да каже, Росића шира публика, посебно она у Македонији, највише зна по његовом новинарском рукопису, а посебно по ангажману у магазину „Недељник“, где успешно обавља функцију заменика главног и одговорног уредника.

Пре званичног почетка програма Росић је говорио за „Видик“, емисију на српском језику на Македонској телевизији и дружио се са посетиоцима.

У публици су се нашли и велики македонски писац Томислав Османли, талентована списатељица Гордана Каракашевска, некадашњи менаџер Бајаге и Инструктора Саша Драгић, који је последњих година Београд заменио Скопљем, Срђан Ивановић, новинар који је први написао рецензију

„Матадора“ у Македонији, као и једна од најзначајнијих македонских новинарки из области културе – Лејла Сабит. У свом опширном осврту на сјајно вече са Росићем, за „Независен весник“ је написала:

– Бранко Росић један је од оних аутентичних ликова београдске урбане сцене без којих овај град не би био исти, кажу хроничари и критичари. Када би се правило списак културних

У Скопљу одржан Међународни књижевни фестивал „Про-за Балкан“

Књига у фокусу

Десетак писаца, издавача и уредника из региона гостовало је на јубиларном, 10. издању Међународног књижевног фестивала „ПРО-ЗА Балкан“, од 18. до 20. септембра у Скопљу.

Поред македонске књижевнице Оливере Николове, овогодишње добитнице награде „Прозарт“ за ауторски допринос развоју књижевности на Балкану, учествовали су и књижевници Дамир Каракаш, Броња Јакел, Владислав Бајац, Елена Алексиева и Томислав Османли.

Програм фестивала обогатио је разговор са хрватским редитељем и сценаристом Рајком Грлићем, чији филм „Караула“ је био приказан 21. септембра у Кинотеци.

Треће вечери фестивала, књижевница Оливера Николова обратила се

посетиоцима путем видео линка, а у наставку вечери писци су читали одломке из својих дела.

Одржан је и округли сто на тему „Књижевност/Друштво/Критика“.

Уметнички директор Међународног књижевног фестивала „Про-за Балкан“ Александар Прокопиев, рекао је да је пре 10 година успостављена једна лепа манифестација на коју долазе најбољи балкански писци. Истакао је да манифестација увек почиње на истом месту, у Даут-пашином хамаму.

О лауреату овог јубиларног, 10. издања Прокопиев је рекао:

„Овај пут смо изабрали Оливеру Николову, познату македонску књижевницу коју називају мајком свих македонских писаца“.

Као велики познавалац дела Владислава Бајца, првог добитника награде „Прозарт“, говорио је о његовом делу. Последњу књигу српског писца „Хроника сумње“ Прокопиев је превео на македонски језик.

„У ову књигу сам унео много аутобиографских елемената. Уствари, за писце су све књиге такве. Дуго је тињало у мени, некако као да сам се плашио свог времена, успомена. Али занимале су ме реакције читалаца и мојих блиских пријатеља када су веровали да је све у књизи истина. То је моћ књижевности, а веома је споро приближивање сопственој интими. Читалац не зна са чим се суочава, подаци из живота писца су небитни. Књижевност је свемоћна, може да превари и писца и читаоца“, рекао је Бајац.

Посета Спони

Владислав Бајац је са Александром Прокопиевим током трајања фестивала посетио просторије СПОНЕ. У веома пријатном и отвореном разговору он је говорио о својим текстовима из области књижевности и културе. Осврнуо се и на искуства из новинарских дана у листу Политика (рок музика у Политици за децу) и у НИН-у (Људи). Причао је и о раду на документарним ТВ емисијама о светској књижевности и култури.

Маршом уз врлетну Нице планину одали почаст ратницима на Кајмакчалану пред Капијом слободе

Подвиг за поклон дивовима

Сваког септембра окупљањем на врху Нице планине, на Кајмакчалану, обележава се годишњица чувене битке из 1916 године.

Постало је већ уобичајено за ходочаснике да капију слободе освајају из правца Битоља – заобилазно. Долазе са питомије, грчке стране границе. Јер, временом излокани пут од Мариова према Кајмакчалану, изграђен још далеке 1928. већ дуго није за аматере. Путештвије је озбиљна авантура и изазов чак и за искусне возаче теренаца и познаваоце ћуди планине. Ове године, међу окупљенима на Кајмакчалану, била су двојица наших чланова – Саша Богдановић и Данијел Нинић који су пошту див јунацима палим подно капије слободе, одали дошавши управо тим путем – пешице.

Само су њих двојица стигли на 2521. метар изнад мора, „с ове врлетније стране“, без возила, одлучним пешачењем од Скочивира до Кајмакчалана.

– Кренули смо „на време“. Од Скочивира, првог дана, прилично „неужигани“, преваљали смо 16,5 километара. Пешачили смо четири сата. Другог дана, ишли смо 11,5 километара, такође око четири сата марша, објашњава Богдановић.

Ноћи су провели под ведрим небом, у – врећама. Прво спавање било је у месту Редер, на 1580 метара надморске висине.

Нинић шаливо открива да није било неспоразума око „смене“ у „вођству марша“ – ишли су, каже, наизменично, узајамно се бодрећи.

После хиљаду метара надморске висине почело је надмудривање са ћудљивим планинским временом. Искусни планинари, ловци и стари познаваоци свих „замки“ Нице планине саветују да аматери и неискусни планинари не полазе у овакву авантуру.

– Нисмо имали никакву дилему током овог изазовног пута јер смо били одлучни да пешачењем одамо почаст храбрим ратницима који су уградили своје животе у ту историјску војну операцију која се изучава у свим војним академијама. Док смо преваљивали километре и док нам је врх изгледао као да измиче у смени сунца и облака око Кајмакчалана, обузимало ме је размишљање – како су се борили наши храбри преци? Они као да у својим војничким задацима нису ни имали проблем са врлетним изазовима планине. Морали су још да на те висове изнад орловских гнезда извлаче и тешку артиљерију... да се супротстављају непријатељу, у неким фазама буквално борбом прса у прса. Много се тих слика наметало уз пут док смо грабили према Кајмакчалану, открива Богдановић.

Нинић није крио задовољство због успешно завршеног Марша за понос.

– Била нам је велика жеља да остваримо

овај марш којим смо одали почаст храбрим ратницима на оригиналан начин – пешачењем до капије слободе. Просто нема речи којима би се описао тај осећај када смо на време стигли горе. Мало ко је од људи окупљених у капелици на Кајмакчалану и знао како смо и одакле смо стигли, вели Нинић.

Одали су почаст храбрим ратницима. Запалили свеће у капелици и код костурнице. Прекрстили се уз гутљај „мученице“ за покој душе палим јунацима... тихо ненаметљиво али поносно.

Упутства

Од Битоља до Кајмакчалана, преко Мариова, с теже, врлетније стране Нице планине, иде се око 70 километара, веома оштећеним шумским путем, који је повремено испресецан водотоцима тешко савладивим и за јака теренска возила с погоном са сва четири точка.

И, како говоре упутства искусних познавалаца тих терена, туда треба ићи само по повољним временским условима – од јула до септембра, а пут никада не траје краће од пет шест сати. Под условом да нема евентуалних пехова.

Пешачење и бицикличке туре, због удаљености насеља, и нестабилних временских услова, такође се препоручују само – професионалцима.

Када је сунчано, с Кајмакчалана се на грчкој страни, понекад као на длану виде Острвско и Петерско језеро и терени зимског скијашког центра Ворас. Мариово, одакле су Саша Богдановић и Данијел Нинић пошли према Кајмакчалану и данас чува праву ризницу ратних обележја дуж линије некадашњег Солунског фронта.

Изузетно тешке операције између српске и бугарске војске за освајање Кајмакчалана вођене су између 12. и 30. септембра. Тада је српска војска заузела стратешки врх. Пале су огромне жртве с обе стране. Заузимањем Кајмакчалана, снагама Антанте је омогућено успешно пробијање и напредовање у операцијама које су биле увод у коначан пробој Солунског фронта и тријумфално окончање Великог рата.

М.С.

Свечано обележен јубилеј Удружења Срба и Македонаца КУД „Бранко Чајка“ из Тетова

30 година размене искустава и сарадње

Свечаним програмом, у препуној сали Културног центра „Иљо Антевски Смок“ у Тетову, обележено је 30 година Удружења Срба и Македонаца КУД „Бранко Чајка“.

Присутне је поздравила председница Удружења Соња Андонов, која је кроз подсећање на претходне три деценије указала на значајан траг који су кроз културни и друштвени ангажман бројни чланови и активисти уградили у рад асоцијације од оснивања до данас:

„За једну организацију 30 година није само бројка. То је један временски оквир у коме се догодило много тога, много успеха, достигнућа, победа, осмеха, пријатељстава, награда, признања. Временски оквир кроз који је прошло много генерација које су својим деловањем оставиле траг у расту и развоју овог Удружења.“

Програмом свечаног обележавања, како је истакла, обухваћен је само део веома богатих активности током тридесетогодишњег рада Удружења. Део активности приказан је и на изложби у фоајеу Културног центра у Тетову.

Успеси и резултати Удружења Срба и Македонаца КУД „Бранко Чајка“ постижани су и кроз плодну сарадњу са другим асоцијацијама. Поводом јубилеја тим партнерским организацијама и делу институција као и заслужним појединцима, додељене су посебне захвалнице.

Наступом бројних учесника, на свечаности је приказан део српског и македонског културног наслеђа кроз фолклорни наступ чланова и кроз драмске приказе. Уз пратњу КУД „Бранко Чајка“, наступили су и вокални интерпретатори српских и македонских народних песама. Представили су се и гости – Александар Јањић, Милица Кузмановска, Драгиша Аврамовски, Сара Тасевска, Лени Партикова, Миле Ђорђевић, група „Шербет“, Ненад Вукојичић.

Андреј Јосифовски у Галерији „Хаос“

Јесења изложбена сезона у Галерији „Хаос“ почела је представљањем младог ствараоца, Андреја Јосифовског – Пијанисте, доцента на Архитектонском факултету у Београду и врсног ликовног уметника, уметника посебне енергије, знаног по провокативним муралима и светлећим скулптурама, као и другим делима уличне уметности. Овога пута реч је о цртежима рађеним кредом на школским таблама. То је први пут да у овој галерији, која је иначе позната по изложбама цртежа, буде приказан и овај начин цртања.

Оно што ову изложбу чини посебним културним догађајем, истичу из овог излагачког простора, јесте одабрана тема и зналачки одрађен концепт. Реч је о „Анђелима таме“ – портретима појединача из различитих области који представљају узоре, стубове, хероје и пре свега људе од интегритета у друштву и времену потпуно срозаних вредности у коме живимо. Андреј Јосифовски својим досадашњим деловањем припада интелектуалном и уметничком кружоку који жели да подвуче да једино вреди бити добар човек, доследан у поштовању одабраних и проверених вредности. Ова изложба је својеврсни омаж свим тим одабраним ликовима, „људима који светлост са собом носе и у мрачном амбијенту“, како он у својој најави пише и још додаје: „Оне који здраво мисле, гледају право и отворено говоре, тешко је данас наћи међу политичарима, новинарима, инфлуенсерима, критичарима. Они се не истичу самоснимањем и селфи рингом, већ добрим које чине“.

Текст за ову поставку је написао архитекта Игор Рајковић који између осталог каже: „Ко су Анђели таме? Духовна бића која посредују између Бога и људи, оличења доброте и узвишености која својом светлошћу растерују мрак или су то неки нови хероји? Има ли хероја данас? Бити херој значи и смело стати испред других, изнети своје мишљење и став, као и указати на изворе таме које сви препознајемо, али можда нисмо довољно јаки да се носимо са оним најизазовнијим што само неки од нас могу. Ти неки, као некада, смело и храбро, светлошћу која зрачи из њих, поново потискују мрак из наших живота. Данас, одважни млади човек, свестан времена у коме живи, спознаје и разуме таму као недостатак светлости. Својим деловањем у домену уличне уметности осветљава одређене секвенце наших живота. На себи својствен начин, он поставља питања, даје одговоре, потцртава вредности, испитује границе лажне просвећености и указује на таму“.

Посетиоци ће изложбу „Анђели таме“, Андреја Јосифовског – Пијанисте, имати прилику да посете до 13. октобра.

Слике Тање Балаћ заблистале у Загребу

Звук у слици

У Културно-информативном центру Македоније у Загребу отворена је самостална изложба „Расељени“, македонске уметнице Тање Балаћ. Изложбу је отворила хрватска ликовна критичарка Бранка Хлевњак, која је том приликом подсетила и на недавно објављену монографију поводом 30 година рада Тање Балаћ.

– Тања Балаћ обрађује портрете немих учесника, заглављених у неком имагинарном простору који се односи на живот и судбину избеглица и прогнаника, док се слика данашњег друштва истовремено види у њиховим изгубљеним погледима. Различите димензије и питања прошлости, будућности, изгнанства и рата спајају се у њиховим изразима лица, указујући на кључне елементе појмова дом, уточиште, неизвесност, страх. Акцент је стављен на концепт жртве, на лично и породично наспрам друштвеног и политичког, као и на појединца насупротив колективу, а све то је стављено у контекст глобалних друштвено-политичких промена које обележава избегличка криза – рекла је Бранка Хлевњак на отварању изложбе.

Према њеним речима, када говоримо о сликама Тање Балаћ, треба рећи

да се она бави, пре свега, човеком у контексту друштвених превирања.

– Међутим, то нису добровољни путници на посао, то су углавном млади људи који се не мире са сумануто започетим ратовима, који беже од убијања, који су се одрекли својих домова, који су расељени са својих огњишта, из своје земље, одвојени од својих породица. То су људи у бекству, који се надају спасу, са уверењем да је другде мирнији и бољи живот – каже хрватска критичарка.

Стилски и уметнички, према њеним речима, Балаћ слика у духу новог миленијума, слободног продора фигуре и неформалног.

– Слика ангажовано, али не по државним смерницама, већ уметнички искрено, субверзивно и

отворено, постављајући универзална и вечна питања људске слободе. Људи на њеним сликама су збијени, истих израза, сличних држања, са само неколико плавих и црвених тачака и тако стварају атмосферу немира, мрака и ноћи.

Понегде се постројавају као за стрељање. Иза њих је црвена позадина, а њихова лица и тела имају очајни израз, без наде. То су људи који беже од запаљеног пламена, напуштају своја села и градове, хрле главом пред несрећом која их је задесила – рекла је Хлевњак.

Тања Балаћ рођена је у Скопљу 1968. године. На одсеку Сликарство Факултета ликовних уметности у Скопљу је дипломирала 1991. где је и магистрала 2008. године. Члан је Друштва ликовних уметника од 1991, а од 2006. до 2013. била је његов председник.

„Тој ти викам“ у Грачаници

У читаоници „Даринка Јеврић“ у Дому културе Грачаница, 11. септембра одржана је промоција зборника ученичких радова писаних на призренско-тимочком дијалекту – „Тој ти викам“ у издању Института за српски језик САНУ и Друштва за српски језик и књижевност „Старо Косово“.

Зборник ученичких радова који су уредиле проф. др Софија Милорадовић и Душанка Илић, настао

је као резултат конкурса који је расписало Друштво за српски језик и књижевност „Старо Косово“ из Штрпца, а у циљу очувања народних говора на Косову и Метохији. Иако их је некада било много, данас су ти говори угрожени, како због стигматизације оних који их користе тако и због утицаја већинског албанског језика којим су ови говори потиснути.

- Када се наше Друштво окупило и када смо разговарали о изазовима

пред којима се свакодневно налазе наставници и ученици српског језика, већина чланова је приметила да се ученици с нашег подручја много лакше и лепше изражавају кад год су у прилици да говоре својим дијалектом. Због тога смо одлучили да им дамо прилику да покажу шта знају тако што ћемо организovati једно такмичење. Дуго смо размишљали на коју тему би могли да пишу и када смо се коначно договорили, одлучили смо да то буде реченица коју сви често у разним приликама изговарају – „ТОЈ ТИ ВИКАМ“ – кажу у предговору уреднице зборника.

На промоцији су говорили: проф. др Софија Милорадовић, проф. др Радивоје Младеновић, проф. Душанка Илић, председник Друштва, мр Емилија Реџић Мирковић и проф. Марко Јовановић.

ЛОКАТИВ (седми падеж)

Локатив је седми и последњи падеж у српском језику. Његово име потиче од латинске речи *locus* што значи место. Овај падеж означава место обављања неке радње и у том случају одговара на питање **Где?**

Пример: Културни центар „Спона“ се налази у центру. **Где** се налази Културни центар „Спона“? У центру.

Поред ове употребе локатив одговара и на питања **О коме?** за лица и **О чему?** за предмете.

Примери:

- Црвенкапа често размишља о својој болесној баки? **О коме** размишља Црвенкапа? **О својој болесној баки.**
- Волим да причам о љубави и пријатељству? **О чему** волите да причате? **О љубави** и пријатељству.

Локатив се увек употребљава с предлозима, најчешће **У** и **НА**.

Можемо препознати употребу локатива који одговара на питања **О коме?** и **О чему?** после следећих глагола: разговарати о, причати о, мислити о, размишљати о, знати о, писати о, распитати се о.

ЛОКАТИВ који одговара на питање ГДЕ?

МУШКИ И СРЕДЊИ РОД једине	ЖЕНСКИ РОД једине	МУШКИ И СРЕДЊИ РОД множине	ЖЕНСКИ РОД множине
Наставак -У Предлози: У и НА	Наставак -И Предлози: У и НА	Наставак -ИМА Предлози: У и НА	Наставак -АМА Предлози: У и НА
Питање: ГДЕ? у хотелу у центру у Београду у Скопљу у граду у кафићу у парку на факултету на часу на језеру на мору	Питање ГДЕ? у соби у учионици у школи у кући у продавници на улици на планини у „Спони“ на њиви на реци	Питање: ГДЕ? у хотелима у центрима у градовима у селима у кафићима у парковима на факултетима на часовима на језерима на морима	Питање: ГДЕ? у собама у учионицама у школама у кућама у продавницама на улицама на планинама на њивама на рекама

ЛОКАТИВ који одговара на питања О КОМЕ? О ЧЕМУ?

МУШКИ И СРЕДЊИ РОД једине	ЖЕНСКИ РОД једине	МУШКИ И СРЕДЊИ РОД множине	ЖЕНСКИ РОД множине
Наставак –У Предлог: О	Наставак –И Предлог: О	Наставак –ИМА Предлог: О	Наставак –АМА Предлог: О
<p>Питање: О КОМЕ?</p> <p>о другу о оцу о брату о наставнику о професору о Марку о момку о директору</p> <p>Питање: О ЧЕМУ?</p> <p>о послу о путовању</p>	<p>Питање: О КОМЕ?</p> <p>о другарици о мајци о сестри о наставници о професорки о Весни о девојци о директорки</p> <p>Питање: О ЧЕМУ?</p> <p>о школи о књизи о кући</p>	<p>Питање: О КОМЕ?</p> <p>о родитељима о пријатељима о друговима о наставницима о момцима о директорима</p> <p>Питање: О ЧЕМУ?</p> <p>о пословима о путовањима о изласцима</p>	<p>Питање: О КОМЕ?</p> <p>о другарицама о мајкама осестрама о наставницама о колегиницама о девојкама о директоркама</p> <p>Питање: О ЧЕМУ?</p> <p>о школама о књигама о кућама</p>

Задатак:

У следећим реченицама замени именице у загради одговарајућим обликом локатива.

- Размишљам о (пријатељ, брат, отац, Стефан, другови, родитељи)
_____
- Пишем о (пријатељица, сестра, мајка, Сандра, другарице, сестре)
_____
- Разговарамо о (посао, земља, Скопље, Охрид, Београд, Србија, Македонија, спорт, филмови, политика, љубав)
_____

ПЕСМА ЂАКА ПРВАКА

Збогом, бако, мили роде,
у школу ме јутрос воде,
Тамо ће ме ваздан тући,
жив ти нећу доћи кући.
Збогом јагње свилоруно,
чобан ти је погинуо.

Збогом, краво, млијечна справо,
однои је шалу ђаво,
поздрави ми драго теле,

погинућу данас, веле,
последње ти шаљем збогом,
освети ме тврдим рогом.

Збогом, коњу ритајући,
настрадаћу читајући,
унапријед ми душа зебе,
више јахат нећу тебе,
дај помози страдалнику,
бјежаћемо чак у Лику.

Бранко Ћопић

Прочитај и примени

Како написати писмо

Писмо је још од давних времена средство помоћу којег људи размењују поруке и вести, мисли и осећања. Уколико желиш да напишеш писмо особи која ти је блиска и драга, али и особама које не познајеш тако добро, постоје одређена правила којих се треба придржавати приликом писања.

- У горњем десном углу пише се **место** и **датум**.
- Испод тога, у левом углу или на средини, следи **ословљавање**, иза кога се обавезно пише запета или узвичник. Оно зависи од од особе којој се обраћамо. Ако се обраћамо друговима, родитељима, рођацима, наставницима, учитељици, и другим старијим особама које су нам драге и присне, ословљавамо их са **Драги, Драга...** Ако пишемо старијим особама са којима немам присан однос, ословљавамо их са **Поштовани, Поштована...**
- Испод ословљавања следи **садржај** писма, а први ред обавезно почињемо великим словом. Садржај писма може бити веома разнолик; особу којој се обраћамо можемо обавештавати о неким важнијим догађајима, износити своја осећања и размишљања, давати или тражити савете...
- На крају, обично у доњем десном углу, следе **поздрав** и **потпис**. Ако се обраћамо друговима и другарицама, можемо написати само **Поздрав**, или **Воли те...** Ако пишемо старијим особама са којима немамо тако присан однос, уобичајен поздрав је **С поштовањем**, а потом следи потпис.

Пример:

Копаоник, 05.01.2022

Драги мама и тата,

Овде нам је много лепо. Целог дана смо заузети неким интересантним активностима: санкамо се скијамо и грудвамо, а највише се шетамо у природи јер наставница мисли да треба да будемо на чистом ваздуху што је могуће више.

Увече обично слушамо музику у великој сали или организујемо такмичења из историје и српског језика.

Све у свему, лепо ми је и срећна сам, али пуно мислим на вас. Видимо се за неколико дана.

Воли вас ваша Јелена

Писмо не треба писати од ивице до ивице папира већ треба оставити мало простора са сваке стране, отприлике два центиметра.

Ко ће брже, ко ће боље

Изговори прво неколико пута полако, а затим брзо следеће брзалице:

- Четири чавчића на чунчићу, чучећи цијучу.
- Шаш се суши, суши се шаш.
- Туре буре ваља, Туре буре гура. Боље Туре буре ваља него Туре буре гура.
- На врх брда врба мрда.

НАГРАДНИ КВИЗ

Решите овај наградни квиз и пошаљите своје одговоре на spona.srbi@gmail.com. Очекујте те вредне и занимљиве награде.

1. Којом се страном коловоза крећу аутомобили?

- а) десном
- б) левом
- в) средином коловоза

2. Како се зове сила која привлачи предмете ка земљи?

- а) космичка сила
- б) електромагнетна сила
- в) гравитација

3. Рибе дишу уз помоћ:

- а) пераја
- б) шкрга
- в) плућа

4. 98 % једне медузе сачињава:

- а) месо
- б) вода
- в) кости

5. Која животиња живи под земљом?

- а) пуж
- б) кртица
- в) зец

6. Данас је среда и Сима сутра иде на екскурзију. Који је сутра дан?

- а) недеља
- б) четвртак
- в) уторак

7. Највећа планета нашег сунчаног система је?

- а) сатурн
- б) земља
- в) јупитер

8. Диносауруси су били?

- а) сисари
- б) гмизавци
- в) птице

9. Кућни апарати најчешће користе:

- а) електричну енергију
- б) енергију ветра
- в) раде сами од себе

10. Чиме је прекривена површина Месеца?

- а) вулканима
- б) планинама
- в) кратерима

Одговоре на наградни квиз као и ваше ликовне и литерарне радове можете нам послати на spona.srbi@gmail.com као и на поштанску адресу: Ул. Кирила и Методија бр. 30, Скопље.

Решења из прошлог броја:

Задатак (вокатив): Наставнице, Војнице, Радо, друже, Душице, Срђане, мама, директорка, брате, будало.

Задатак (загонетка): књига, сунђер, прозор, мачка

Наградни квиз. 1.а, 2.а, 3.б, 4.б, 5.б, 6.в, 7.а, 8.в, 9.а, 10.в

Припремила: Милена Митић

Јована Стојменовић - лице са Тв екрана

Изданак лепоте

У разговору за Слово обновили смо погледе на животну сазревање и усавршавање и на савремене токове медијског надметања.

Већ дуго те гледамо на екранима као водитељку јутарњег програма Сител тв „Ја сакам Македонија“. Није лако устати рано ујутру, велики је изазов. Да ли си увек мотивисана и расположена како те ми видимо на екрану или ипак, понекад, попусте концентрација и расположење?

Волим свој посао, иако то понекад забрављам :). Најчешће се то дешава у тренуцима када ми буде баш тешко да устајем у 5 ујутру. Али, када се упале камере и када крене адреналин, сетимо се и ја и колеге да имамо изузетну одговорност, али и привилегију да се обратимо гледаоцима најгледаније телевизије и да одржимо њихову пажњу свих три сата и петнаест минута, колико траје програм свакога дана. Са друге стране, рад на телевизији је свакодневни изазов, посебно у тренуцима када се дешавају ванредне околности. Пошто смо јутарњи програм ми се сами сналазимо како да пренесемо све вести, информације, податке, приче било да је реч о великом спортском успеху или трагичним несрећама. Ово је одличан посао за све људе који воле изазове.

Где и како себе видиш после свих искустава која си стекла кроз манекенство и новинарски и водитељски рад на телевизији?

Бавила сам се моделингом током студија. Завршила сам Руски и шпански језик, касније сам уписала и специјализацију српског језика на Филолошког факултету. Појављивања у ТВ-емисијама док сам била модел су ми отворила пут ка послу ТВ-водитеља. Људи са телевизије су приметили да се лако сналазим пред камерама и да умем да говорим, па су ми понудили ангажман у јутарњем програму телевизије „Сител“ где, на моје велико задовољство, радим и данас. Многима је необично да већ 15 година радим исти формат и да нисам пробала да радим неку другу емисију. Али, јутарњи програм је веома шаренолик и самим тим не може бити досадан. Увек се можете професионално развијати, а и освежавати програм.

Када сам пожелела да напредујем, нисам променила емисију коју радим, већ сам уписала постдипломске студије комуникација на Правном факултету где сам магистрирала. То усавршавање ми је драгоцено у водитељском послу, али и на позицији главне и одговорне уреднице магазина „Убавина&Здравље“, што је лиценцирано издање српског женског магазина „Лепота&Здравље“. Волим сваки сегмент свог рада и имала сам среће јер се способности потребне за те послове међусобно допуњују и пружају могућност да будеш бољи.

Да ли себе видиш ван граница Македоније или у некој другој сфери живота и рада?

Некада давно сам можда и размишљала како би било да живим на разним крајевима света и покушам неку сасвим другачију животну причу. Али то је више било маштање, изазвано, пре свега, причама људи из мог окружења који су се одлучивали на такав корак. Истина је да сам ја локалац, тешко се одвајам од свог огњишта и места у којима се осећам удобно и сигурно. То се односи на место живљења, место рада, па чак и на ресторане, а могу рећи да и ретко мењам места летовања. То није због недостатка спонтаности или жеље за авантуром, већ се водим паролом „зашто мењати нешто што је добро?“. У том смислу, ја сам задовољна свиме што имам у овом тренутку, где одувек јесам и зато немам потребу да трагам за нечим бољим и идем у неизвесност.

Подржавала си хуманитарну мисију Споне, увек си се одазивала нашим позивима. Да ли те испуњава радошћу када чиниш нечији живот лепшим и бољим.

Наравно. Свако од нас и то свакога дана може да учини мања или већа дела како би улепшао нечији дан или живот. Зато поздрављам Спонин труд да има што више акција које би изазвале осмех на дечијем лицу или можда усрећиле целе породице, као што су акције које радите са организацијом „Срби за Србе“. Увек ћу се одазивати позиву да учествујем у таквим акцијама.

Милутин Станчић

Саборна црква Светог Цара Уроша у Урошевцу – пројекат архитеката Јосифа Михаиловића из Тресонча и Глигорија Томића из Крушева

Под кровом светих

Срби Урошевца, до тада Феризовића (Феризаја), дочекали су своје ослобођење и „Освету Косова“ октобра 1912. без иједне своје цркве, које су у немирним вековима османског и шеријатског ропства, све до једне биле порушене или претворене у џамије. У самој околини града налазила се и гробна црква Светог цара Уроша Немањића. Црква је посвећена Успењу Богородичином и сазирана је крајем XIV века, по царевом смрти, као задужбина Урошеве мајке Јелене. „Манастир С. Уроша“, како је у народу био познат, запуство је 1584, а монах Христофор је Урошеве мошти пренео у фрушкогорски манастир Јазак 1705. Управо због овога, град је убрзо након 1918, иницијативом локалних Срба преименован у Урошевац.

Како због немаштине у ратом разореној земљи, али и жеље да нова Саборна црква Урошевца буде репрезентативан храм, са изградњом се почело тек крајем треће деценије XX века. Када су се економске прилике поправиле, основан је „Фонд за подизање цркве у Урошевцу“, на челу са тадашњим председником урошевачке општине Марком Деспотовићем. У неколико наврата, приликом обиласка светиња Старе Србије, Урошевац су посетили краљ Александар и краљица Марија Карађорђевић. Градња цркве је започета 1929, али је због повремених недостатака новца у Фонду за изградњу цркве, градња трајала пуне четири године. Само зидање цркве поверено је чувеним мијачким мајсторима из Галичника, који су „у многим местима Јужне Србије радили на изградњи цркава“ (Време, број 3485, год XI, 14.09.1931, стр. 4).

За пројекат саме цркве представници Фонда су се обратили чувеним архитектама Јосифу Михаиловићу из мијачког села Тресонча, тада тек постављеном председнику Општине града Скопља и Глигорију (Глиши) Томићу, родом из Крушева. Избор архитеката свакако није био случајан, већ дубоко повезан и са њиховим претходним радом, али и пореклом. Посебно се то односи на Јосифа Михаиловића, који је докторирао архитектуру у Лондону, али и због пијетета према његовом оцу Михаилу Ђорђевићу, који је широм Старе Србије и самог централног Косова

обнављао српске цркве. Јосиф је и као добровољац учествовао у одреду војводе Вука у Кумановској бици, а тиме и у „Освећењу Косова“ и Старе Србије 1912. године.

Црква Св. Цара Уроша је саграђена као петокуполна грађевина триконхалне основе, изведена је у комбинацији бетона, камена и опеке, а потом омалтерисана. Као узор за компоновање разуђеног горњег дела храма са куполама послужила је црква манастира Грачанице. Сама декоративна пластика фасаде, али и унутрашњост храма одсликавају период националног стила, карактеристичног за период између два светска рата, које су овековечили чувене архитекте Момир Корунковић, Василиј Михајлович Андросов и многи други. Јосиф и Глигорије су се такође и у пројектовању саме конструкције цркве водили националним стилем, као модерне реинкарнације средњовековних узора са простора Старе Србије и Македоније, пре свих задужбина краља Милутина, највећег српског ктитора. Витке куполе и смерност фасадних сакралних симбола постали су уникатни бисер града који поносно носи име последњег српског цара Уроша, као што је и Јосифово Скопље било и остало колевка Српског царства оца му Душана.

Живопис фресака цркве Светог цара Уроша осликао је Јанко Кузмановић из мијачког Галичника, од 1932. до 1936. године, заједно са Викторијом Пузановом из Косовске Митровице, аутором престоних икона и аутор сликане декорације богато резбарене иконостасне преграде.

Саборна црква у Урошевцу, посвећена Светом Цару Урошу, освећена је 10. септембра 1933. године. Грандиозној свечаности присуствовао је велики број угледних званица тадашње Јужне Србије, као и велики број српског народа са Косова, али и остатка Вардарске бановине.

Први наговештаји црних слутњи, поновљених из времена фашистичко-балистичке окупације Косова и Метохије, појавили су се одмах након завршетка рата, када побуне арбанашке иреденте нису

заобилазиле ни Урошевца. Тако су арбанашка побуна током зиме 1945/46 и масовни „студентски“ протести 1968, 1981. и 1989. уносили додатно неспокојство и немир међу Србе. Управо ће протести из 1989. бити нека врста „показне вежбе“ онога што ће се десити деценију касније.

Након НАТО агресије, те повлачења јединица Војске Југославије и МУП-а Србије, наступили су најтежи дани за српски народ Урошевца. Заједно са војском и органима власти повлачили су се и цивили – Срби и други којима је живот био угрожен. Доласком америчких војника, припадника КФОР-а, ситуација се није побољшала за оне који су желели да остану на својим заветним огњиштима. Они су мирно посматрали егзодус и етничко чишћење Срба, уништавање њихове имовине, укључујући и Саборни храм.

Крајем јуна 1999. године црква је опљачкана, а потом и запаљена од стране албанских екстремиста, терориста и сецесиониста из тзв. „ОВК“, дојучерашњих суседа и суграђана протераних Срба. Иста судбина задесила је и конак. Чињеница да је главна градска џамија тик уз цркву Св. Цара Уроша, није била од помоћи. Напротив, са звучника џамије подстрекивано је даље нападање Срба и њихових светиња. У највећем етничком чишћењу након 1941. свих

око 10.000 Срба Урошевца је протерано, имовина узурпирана и отета, а споменик последњем српском цару, Урошу V Немањићу, који се налазио испред цркве, до темеља је порушен.

Али мржња према свему српском није јењавала иако у граду од времена НАТО – ОВК окупације у Урошевцу није било Срба. Уследио је бомбашки напад 14. децембра 2003, на дан храмовне славе – Св. Цара Уроша, са жељом да се заплаше Срби који би евентуално дошли на Свету Литургију или посете своја имања и гробове предака. Само захваљујући грчким припадницима КФОР-а спречено је њено даље разарање. Замењен је кров, направљена ограда, очишћено двориште. Већ 17. марта 2004. године поновио се још суровији напад, а црква је додатно вандализована. Црква је поново нападнута 2013. и оскрнављена графитима. Те исте године освећен је камен темељац и започела изградња новог парохijsког дома у кругу цркве.

Стање храма после свих несрећа и злочина у периоду након 1999, било је испод сваког цивилизацијског нивоа. Ограђен је високом оградом, опасан бодљикавом жицом, са двориштем у корову и то поред главне градске џамије, која је у међувремену обновљена и додат јој је још један минарет, као архитектонско пејзажни симбол доминације „владајуће

већине“. Сакривена од погледа пуних мржње, препуна ожиљака и рана чекала је боље дане када ће поново примити своје верне Урошевчане. Након дугогодишњег одлагања, у пролеће 2015. приступило се обнови фасаде цркве, као и њене унутрашњости.

Након свих разарања, паљења, па и гранатирања, о чему сведоче сачуване фотографије улаза у цркву на којима се види да је прекривен рупама од гелера, највећи део оригиналне фасаде је одстрањен до самих цигала.

Данас у Урошевцу живи само шесторо Срба – парох урошевачки Трајко Влајковић са супругом Александром и четворо деце. Тек о већим празницима, а посебно на дан храмовне Славе – Св. Цара Уроша окупља се мања група протераних Урошевчана да посети гробове својих предака и обиђе своја вековна огњишта. На Задушнице, поред корова, претњи и страха и то мало Срба немају где да запале свећу својим прецима, јер је велика већина гробова оштећена до непрепознатљивости. Суза јаче сија но било која воштаница.

Напади без казне и даље трају. Плач Старе Србије и Суза Косова...

Приредио:
Милош Стојковић, историчар

Младо Нагоричино – село од некадашњих 40 цркава

Вероватно је већина људи у нашој земљи чула за легенду о граду Охриду и 365 цркава у њему – по једну за сваки дан у години. Сличном легендом са нешто мањим бројем цркава може се похвалити и наш кумановски крај. А број од четрдесет није за потцењивање. За ових 40 цркава се свакако претпоставља да је постојало на подручју данашњег села Младо Нагоричино. Зато се с правом каже да је Младо Нагоричино најхришћанскије после Охрида, не само у Македонији, већ и много шире. Али да ли је заиста било четрдесет цркава? Што се тиче топонима села Младо – Ново Нагоричино, он потиче из словенске лексике, али нема конкретних података о томе одакле

је и како је настао. Једна легенда каже да су пре много векова у селу Нагоричину живела два брата. Куће су им се налазиле у Нагоричину, а њиве у данашњем Младом Нагоричину. Када је дошло време поделе, старији брат Пешо је одлучио да остане у старом дому, а млађи се настанио код њива, у данашњем младонагоричком насељу Пиленац. После неког времена неколико породица се одвојило од породице млађег брата и убрзо је формирано мало насеље. Али пошто је ново насеље било доста удаљено од Нагоричина, где је остао старији брат, а било је и раније насељено, названо је Старо Нагоричино, а ново насеље Младо Нагоричино. Тако су касније од та два насеља, након што су нарасла, настала два засебна села, Старо и Младо Нагоричино. Отац двојице браће звао се Нагорих.

Друга претпоставка је да назив потиче од гора - шума (кориа), јер су данашња јутра, до пре 150-200 година, била широко покривена густом шумом (гора) црног бора и храста. Дакле, по томе је Старо Нагоричино било у атару Старе, а Младо поред Младе Горе. Али у сваком случају Младо Нагоричино је млађе насеље, а по ономе што је у историјској документацији негде забележено и као – Ново Нагоричино. Међутим, Младо Нагоричино има далеко бурнију историју, пре свега због свог стратешког положаја, јер су се ту увек укрштали разни коридори, путеви и интереси.

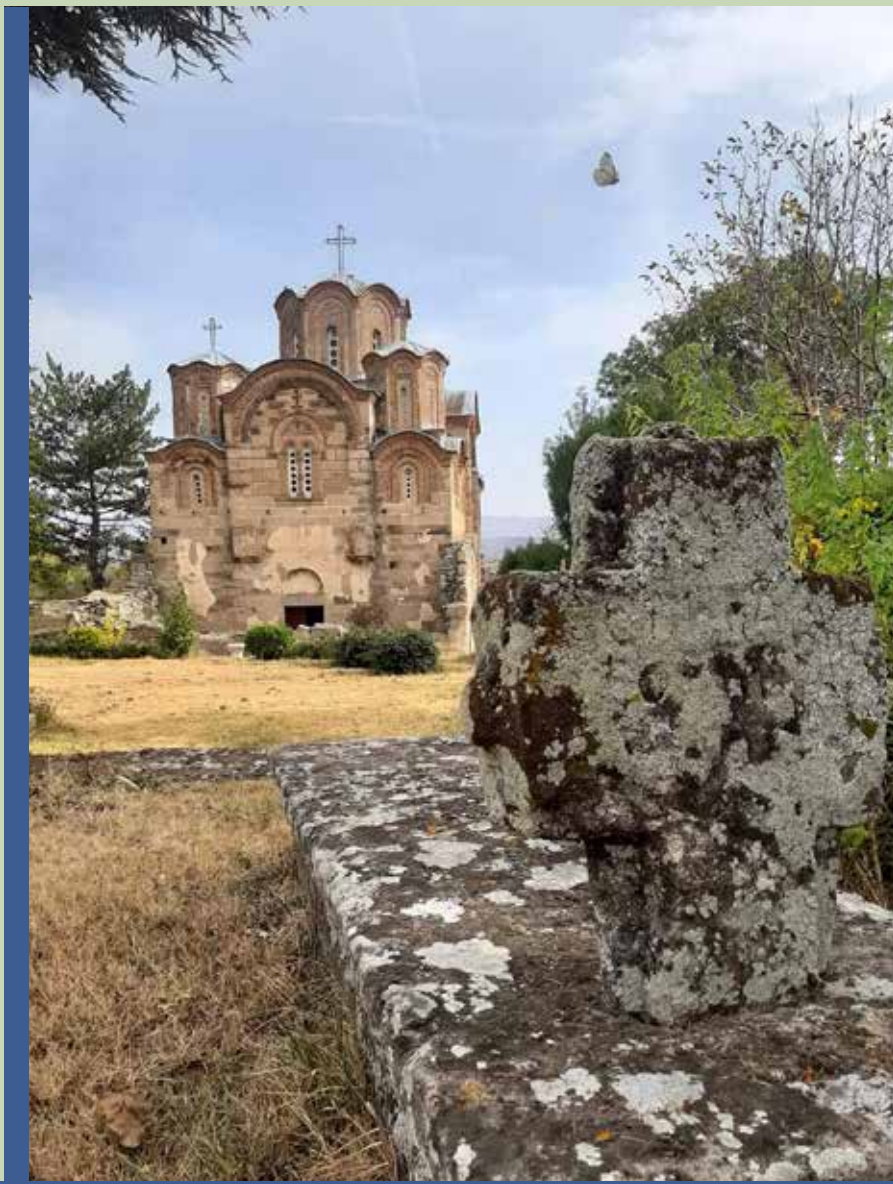
Кроз Младо Нагоричино, током богате историје трајања овог места, прошле су и неке значајне историјске личности. Тако, дошавши у Куманово из Ћустендила, Леон Хугенот, не знајући како се зове манастир у Нагоричину који је припадао старом Жеглигову, а који је био у рушевинама, каже: „Око два сата пре Куманова (зиме), на десној страни пута, угледали смо стару цркву од тесаног камена, која је својим тешким вратима личила на затвор. Око њих су били гробови. Мало даље и мало више су рушевине манастира. Угашени тамнољубичасти сјај са зида обавијао је ове рушевине, тако да су личиле на некакву декорацију у опери“.

Патријарх Арсеније III Црнојевић је 1683, путујући на поклоничко путовање из Пећи, преноћио је у једном селу у близини Скопља, прошао је кроз Скопље без заустављања и остао у Младом Нагоричину.

Под садашњим именом, Нагоричино, први пут се помиње у 14. веку. Спомен обележје је забележено као **Н а г о р и ч и н о**, а у вези је са подизањем цркве Св. Ђорђа, задужбине краља Милутина, подигнуте 1312-1313. на некадашњим византијским темељима. Најстарији поменути споменик односи се на данашње село Старо Нагоричино.

Младо Нагоричино има значајну саобраћајну функцију. У непосредној близини, на источној страни, у самој Пчињској котлини, укрштају се два важна стара пута: уздужни пут у правцу Солун-Штип-Врање-Београд; и трансфер правцем Скопље-Крива Паланка-Софија. Све до друге половине 19. века ово је била најважнија раскрсница у Кумановској области, у прошлости се звала Жеглигово.

Када је тачно село почело да се насељава, данас нико од становништва не зна. Али из писаних сећања јасно је да је село постојало у 15. веку. То се види из записа Владислава Граматика, књижевника, вероватно пореклом из Новог Брда, а од новембра 1455. до 1456. у Младом

Нагоричину у дому Николе Станчевића писао је Зборник који се чува у Одеси. Успомена на Нагоричино из 15. века сачувана је и у чувеном Пшињском спомен-обележју.

За време турске владавине током 16. века сва насеља на подручју Куманова представљала су једну административно-територијалну целину под називом Нагоричка нахија. Дакле, назив нахије је дат према називима села Старо и Ново Нагоричино, а не према насељу Куманово. Године 1519. село Ново Нагоричино имало је 177 домаћинстава или око 885 становника. Око 1573. или педесет година касније, број домаћинстава у селу Ново Нагоричино, број уписаних домаћинстава је 278 или 1390 становника. Приметно је да у Новом Нагоричину нема ниједног регистрованог муслимана.

До средине 19. века становништво је било мезлешко (људи без имања – без земље), али су касније почели да купују земљу и постају власници.

Почетком 19. века у селу је постојало неколико конака за смештај путника, а село је представљало значајну раскрсницу између истока и запада, али и југа – севера, јер је главни пут камила – каравански коридор Солун – Београд прошао овде. Ограђене су биле само куће и њихова дворишта.

А сада идемо на главно питање на које се наслов чланка односи, колико црква постоји данас, да ли је у прошлости заиста било 40 црква и како је до тог броја дошло.

Данас се у атару села Младо Нагоричино налазе три цркве: Св. Петка - 1628, затим Свети Георгије Победоносац, а од 1982. црква - Св. Богородица Пречиста. Последња је подигнута самодоприносом становника који јој гравитирају, на месту где је некада била црква за коју се претпоставља да потиче из 10. века која је подигнута на темељима ранохришћанске цркве.

Почетком 20. века, током истраживања Јована Хаџи Васиљевића, осим ове три цркве које данас спомињемо и познајемо, биле су још четири цркве које су биле у рушевинама, и то: Св.

Никола – под Вуевском стеном, Свети Димитрије – под Ађинским гробљем, Св. Кузман и Дамјан (Св. Врачи) – западно од Костоперске стене, Св. Спас – код Маријевског моста.

Јеротије Рачанин, који је био монах у манастиру Раковица у Београду, ишао је на поклоничко путовање и пут у Јерусалим 1704. После Врања помиње коначиште у месту Коштуне, коме данас нема трага, а по опису не може бити Куманово. Јеротијев опис места изгледа овако:

„Из Врања смо дошли до 12. ложе у Коштунама, од 40 црква; Некада је била велика варош за српску власт, а звала се на турском Крк Клиса, и видео сам тамо камени кревет, бунар, много људи, много за дивље животиње, и ми смо се зачудили и на том граду видели смо три врло висока брда, од Бога створена, а на врху је равно и с једне стране човек може да се попне, а са друге не може, а то зову шатори Марка Краљевице и Милоша Обилића и Новака Дебелића; и овде се ујутру умилостиле свете мошти Петкија Трновског, једна црква сазидана, и пијаца купљена, и ту нађосмо обиље хлеба и вина, и Висарион, пријатељ наш, прослави се!“

Јован Хаџи Васиљевић, је, распитујући се међу мештанима за ове цркве у Младом Нагоричину, добио следеће одговоре: црква у Старом Нагоричину је била манастир, а ове црквице и у свим околним селима биле су монашки скитови.

Међу становништвом села Младо Нагоричино о таквом броју црква влада уверење: „У време када су ове цркве, а 40 их је, биле у међусобном сукобу, служиле су различите светове – свако племе свој светац. Свака од тих лоза живела је у посебној махали

и имала своју, засебну цркву. И данас је црква Св. Бањски ексклузивна за виноград Пркинац.

На питање када су ове цркве подигнуте, одговор је:

„Влади још оно време када је цар Константин владао овом земљом“, или се просто каже: „Од времена цара Константина“.

Многи неупућени путници су остатке старих црква сматрали за делове грађевина из римско-византијског доба. Хан је погрешно мислио да су то остаци старог митског града Жеглигово. Јован Хаџи Васиљевић сматра да није постојао средњовековни град Жеглигово, већ се цео данашњи Кумановски крај звао Жеглигово.

Друго народно предање каже да је у Младом Нагоричину било само 12 црква.

И коначно се поставља питање: када су ови сакрални објекти срушени? Па вероватно током османске власти или у доба Карпошевог устанка с краја XVII века, јер су цркве служиле за окупљање и организовање устаника и за њихово сакривање.

Филип Ђошевић, дипломирани географ на Институту за географију-ПМФ-а

„Био једном један лав... какав лав? Страшан лав...“

Прошло је 68 година од како је чика Душко Радовић, добри дух Београда и глас омиљен да га границе и меридијани нису могли укалупити, овековечио краља животиња у песмици која почиње управо овим стиховима. И ето, 38 година од чика Душковог укрцавања на воз за вечност, у стиховима српског мудраца пронашли смо достојно отелотворење, а то је – српска кошарка. Наши су кошаркаши кроз историју (узећу ону од 95.) деловали баш као тај лав – оштри зуби, љут став, јели су „шта су хтели“... МЕЂУТИМ.

Како време одмиче, ова последња три описа све више бледе, док све јасније видимо оно БИО ЈЕДНОМ... „Био“. Слути да више није „Једном“. Неко време које није ово. Желели ми то да признамо или не, наш лав одавно никога није озбиљно ујео, а камоли појео. Потврду смо добили током овогодишњег септембра који је требало да залечи ране са Мундобаскета 2019, када је можда никад јача екипа у последњих десет година уместо медаље освојила тек пето место, а уместо тога, на још свежу рану нам је само посута со. У својим смо главама и емоцијама (нашу честу спортску нереалност овога су пута по рамену потапшале и кладионице и разни вајни стручњаци и експерти) били пројектовани да завладамо Европом, али смо се уместо тога вратили на аеродром са кога смо отишли већ након 1/8 финала.

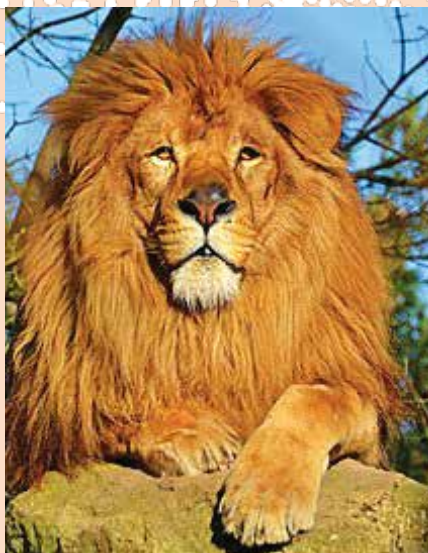
Како? Зашто? Је ли морало тако...? Нећу покушавати да дајем некакве одговоре, има много озбиљнијих кошаркашких мозгова од мене, али ћу поделити нека своја размишљања, па покушајмо да пронађемо логику.

Четири су главна разлога зашто смо, што би народ рекао, „рикнули“.

СЕЛЕКТОР

Пошто је наш човек у 99 од 100 случајева склон да нешто извуче из контекста, осећам се дужним да се одмах оградим – не, ово НИЈЕ такозвани хејт или непоштовање селектора Светислава Пешића. То је човек који ми је улепшао детињство титулама са Еуробаскета 2001. и Светског првенства 2002, и на томе му заувек хвала. Али сада је 2022, и будимо искрени, господин Пешић није више онај који је 2001. „чистио“ врели истанбулски паркет са надобудним Шпанцима, никад јачим Турцима и хиљадама напаљених

домаћих навијача у финалу, и који је 2002, у сред Индијанаполиса редом „ишамарао“ амерички „Дрим тим“ и антологијски састав Аргентине у борби за злато. Није пука флоскула, већ своју реч имају чињенице. „Пукли“ смо од истих оних Италијана који су нам прошле године усред Београда срушили снове о Олимпијским играма и на потпуно исти начин. Више ми је мрско одговарати онима који кажу „Ма посрећило им се тог дана, не могу они више никад то поновити!“. Е па није тако. На тај су нас начин добили 2021, на тај су нас начин добили 2022. Једном је изузетак, други је пут већ правило. Зар није селектор Пешић гледао као су нас победили прошле године, па да спречимо исти „цирк“ и сада? Зар није научена лекција? Одговор знамо. Друго што му се може замерити – држање на клупи најбољег играча света Јокића у тренуцима када врућа Италија креће да сипа са свих страна и, када нема начина да се одбранимо (пошто нисмо научили лекцију), морамо бар да покушамо да парирамо поенима које „Јокара“ има у малом прсту – што шутом, што креативношћу. Када „воз крене у кукуруз“, тешко га је после вратити на шине. Сазнали смо из прве руке. Други је утисак да је можда мало превише времена у игри провео Милутинов, у време чијег присуства на терену Италија има +16. Видело се да брзим Италијанима одговара Николин спорији ритам и то су искористили. Треће – у минутима када је противник преузео иницијативу, па и резултат, изостала је селекторска реакција у виду конкретног савета или неког „марифетлука“ каквим су се мангупски служили Дуда, Сале, Жељко...и каквог нам је „продао“

њихов селектор Поцеко. И не, није у питању само Еуробаскет. Нама у ваздуху виси и пласман на следећи Мундобаскет. У првој групи смо изгубили од Летоније и код куће од Белгије и оба пута смо прокоцкали лепу предност у другом полувремену (+9 против Летоније, +10 против Белгије). Због тога нисмо пренели бодове са којима би се лакше дисало. Јесте мало пао камен са срца након победа против Грчке и Турске, али против Грчке смо се морали презнојавати у продужецима након што су нам стигли 8 поена предности на минут и по до краја, а Турску смо победили у последња два минута након што смо „просули“ 21 разлике! Када видимо да нешто не иде, зна се чија је одговорност да нешто предузме. Свако поштовање и част селекторским годинама, али ниједна репрезентација нема времешног човека на клупи као Србија. Пешић јесте доктор кошарке, али се кошаркашка медицина доста променила за ове две деценије. А није да немамо млађих стручњака који поседују све што један српски домаћин на месту селектора треба поседовати – знање, дрскост, мангуплук... Дејан Милојевић, Сале Ђорђевић, па и Влада Јовановић... на крају крајева, зашто да не и Дејан Радоњић? Опет – хвала Светиславу Пешићу на улепшаном детињству, али сматрам да ова детињства сада могу обрадовати људи који се зову другачије.

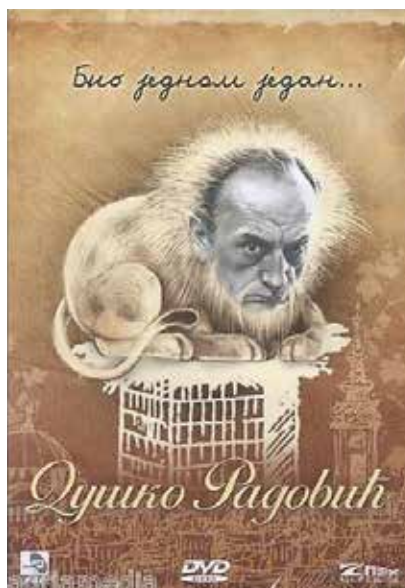
(УПИТАН) РОСТЕР

Ростер, или ти састав. Још једна од одговорности селектора. Дубина и ширина састава могу бити кључни фактор у (не)освајању медаље. Верујем да је селектор хтео (и мислио да је то учинио) да изабере најбоље, али је ли истину тако? Лично, када је реч о репрезентацији, тотално сам оперисан од навијачких прича и фазона, сви су ми играчи браћа рођена. Међутим, будимо искрени... Немања Недовић. Један од играча за које ми није било право када га Сале није повео у Кину пре три године, јер поштујем га и волим његов стил. Али Немања је нажалост момак склон повредама чини се, као нико у Европи. Играч - лутрија. Може „утрпати“ 30 када је здрав, али нико не зна до када ће то трајати. Прочитах на једном форуму један коментар, који је и мене заболоо као навијача и човека који саосећа – момак као да је од стакла или пур пене. Када је већ ситуација таква, а ФИБА не дозвољава право промене, треба ли ризиковати када

је улог оволики? Душан Ристић. Дечко од 213 центиметара који несумњиво заузима место центра, на којем су већ Никола Јокић и имењак му Милутинов. Је ли било преко потребно водити као трећег центра играча који игра у екипи која је једва остала у првој шпанској лиги, у ситуацији када „дува промаја“ на шутерским позицијама? Двојица која су по мени могла (а овај први је морао) да ускоче, су Огњен Добрић и Данило Анђушић. Добрић је фајтер, игра одличну одбрану, а знање му сеже и у противни рекет. Са друге стране, Анђушић је тренутно можда једини школовани шутер осим Богдана Богдановића и малог Николе Јовића. Имао је добру сезону у евролигашу Монаку и у ситуацији када је Богдан повређен, Јовића не пушта Мајами, а има у тиму ко да обавља мање популаран и „прљав“ посао, мислим да је у авиону за Еуробаскет требало да буде места за Данила. Резервни плеј - један од горућих проблема, који најалост нисмо решили и који нас је између осталог и коштао напретка у елиминацијама. Васи Мицићу јесте била потребна помоћ, али од кога? Свака част Јокићевом умећу са лоптом, али човек није плејмејекер. Аврамовић је сломио руку и услед Теодосијевог прецртавања са списка, плеја је морао да глуми Јарамаз који се комотније осећа на „двојци“ када растерећено може да шутира. Није да Јарамаз не може на плеја, али то је класично ускакање и гашење пожара. Да поентирам што се ове тачке тиче - не може ме неко убедити да је Шпанија имала јачу екипу од нас. А још какву смо тек могли имати! Како рече један твитераш, освојише Шпанци са „неким Дијазом, Хаиме Фернандезом и Себас Саизом“. Сигурно добри играчи чим су поведени на Европско, али ништа више од тога и прилични анонимуси. Свака част браћи Ернангомез, али ниједан од њих није ни близу Јокићу. Част и Лоренцу Брауну, али најбољи играч Евролиге није он, већ Василије Мицић. Али ето, на крају, „неки Дијаз, Хаиме Фернандез и Себас Саиз“ се кући враћају као прваци Европе зато што је стари лисац Скарриоло знао зашто су му потребни.

ПРЕЦРТАВАЊЕ СА СПИСКА МИЛОША ТЕОДОСИЋА

Последња реченица из проблема број два нас води директно ка проблему број три. Колико год се неко не слагао, потписујем са две руке да је Теодосић једноставно морао на Европско првенство. „Стар је, не игра одбрану, руши атмосферу у екипи, угушиће Мицића и Јокића...“. Свега сам се овога наслушао, и одговорно тврдим - небулоза до небулозе. Ево и зашто. Прво - европски првак Шпанија је у саставу имала чак и старијег Рудија Фернандеза. Решио човек финале. Или знаш, или не знаш. Нема тога

„стар је“. Луис Скола је са 40 постао светски вицешампион. „Не игра одбрану“. Па зар до сада ниједан селектор од 2007, па овамо, није знао да је Милошу одбрана тањи део игре? И је ли га ико изоставио због тога? „Руши атмосферу у екипи“. Није рекао ниједан селектор никада. Чак су и један Дуда и Сале знали мудро заћутати и оставити реч Теу када осете да је он тај који ће да тргне екипу боље него неки цртеж на тренерској табли. Њихове изјаве и снимци сведоче о томе како је Теодосић био продужена рука селектора. Толико о рушењу атмосфере...гушење Мицића и Јокића. Сматрам да је Тео довољно зрео и кошаркаш и човек, да у први план стави успех екипе (поготово када зна да му је ово можда последња прилика да се докопа злата), а не своје минуте. Друго, исто то мислим и за Васу и Јокића - знали би када су оне минуте када треба „палицу“ дати Теу. Да је играо само десет минута по утакмици, то би било одлично искоришћених десет минута. И на крају, нешто што многи заборављају - ко је Тео. Рођени лидер. Човек који се не повлачи, човек који је 2009, са 22 године и 32 поена „убио“ већ виђене финалисте Словенце, који је следеће 2010, дао ОНУ тројку преко Гарбахосе. Није је дао Чесима, Израелу, Пољској... дао ју је Шпанији. Како рече прослављени коментатор Слободан Шаренац, „Теодосићу се нешто вуче по поду“. Е на овом Евробаскету нам је фалило „то нешто“ када су кола кренула низбрдо... и на крају, како рече селектор Пешић, „није се Тео уклапао у систем“. А који то систем? Систем нису одваљивања Холандије, Чешке без Саторанског, Пољске која је испала у претквалификацијама за Мундобаскет (без разлике на њихово полуфинале где је Француска показала и њима и онима који мисле да нам је група била тешка, која је уствари реалност наше групе)...

Систем је победити педигриране противнике кад крену битке за медаље, извући се кад тонеш. Ми то нисмо имали.

Шта више рећи, а да није речено и шта написати, а да није написано? То је то. (Златне) Медаље нема (и даље), године пролазе, генерације старе... од последњег злата 2002, прошло је девет Еуробаскета, четири Мундобаскета и пет Олимпијских игара; 18 великих такмичења (скоро сваке године неко), на којима смо освојили три сребрне медаље, а на три се такмичења нисмо ни квалификовали. Достигнућа недостојна апетита страшног лава...

Остаје нам да се надамо да ће већ следећи играчи који буду обукли дрес на некој великој кошаркашкој смотри, донети кући злато што се злати. Међутим, имамо ли права надати се? Прва велика прилика је већ следеће 2023, Светско првенство. Али нама је оно још увек далеко, још увек стрепимо... још увек „дува ветар“ кроз квалификационе прозоре, ветар који би их могао затворити. Поготово ако узмемо у обзир да нам неће бити помоћи играча из НБА и Евролиге. Чак и да се квалификујемо, једна моћна генерација биће на заласку репрезентативне каријере. Богдан ће имати 31, Калинић и Недовић по 32, Лучић 34... вероватно неће бити ни Бјелице са својих 35. Јокић и Васа ће имати по 28 и 29. Многима би то био како се сад назива, последњи плес, имајући у виду да су сада Еуробаскети на четири године а овај је тек прошао. Шта после градити око Мицића и Јокића? Видели смо да њих двојица сами не могу повући за читаву петорку. Биће ту Милутинов, вероватно и Добрић и Јарамаз, ако НБА клубови буду разумни а момци довољно патриотски настројени и Алексеј Покушевски и Никола Јовић, али опет се чини некако танким. Шта за то време сазрева у Партизану и Црвеној звезди? Погледајмо се у очи и признајмо да су прве петорке скоро кроз стране. Ни резултати подмладака не буде оптимизам. А ми, уколико желимо да опет преузмемо примат, мораћемо да смислимо како и шта даље. И мораћемо да то урадимо брзо и ефикасно, јер већ смо на критичној тачки, већ се кувамо на тихој ватри.

У противном, многа ће детињства о српској кошарци да слушају само легенде и предања, а она ће завршити као онај страшни лав у чика Душковим римама...

... на крају га је гумом избрисао извесни Брана.

Никола Здравковић

Срђан Попов, ретро уметник

Немам ништа против да Македонци кажу да сам њихов

Дебитантским албумом „Swing 011“ београдски музичар Срђан Попов дефинитивно је скренуо пажњу на свој рад и доказао да га лични таленат и сензибилитет у извођењу легендарних хитова и те како издвајају од просечности и колотечине, не само српске, већ и регионалне музичке сцене. Од Дарка Краљића до Рока Гранате, Попов је показао да његово време управо долази, а он је спреман да га граби оберучке...

Београђанин Срђан Попов, уз помоћ озбиљних музичара недавно је реализовао деби-албум насловљен „Swing 011“, који је објавила српска подружница регионалне дискографске куће „Менарт“. Ту су се нашле обраде класика светске и регионалне сцене – од „Девојко мала“, преко „Чамца на Тиси“, „На морскоме плавом жалу“..., до „Стој Цони“ Чак Берија и „Биондине“ Рока Гранате“. Овај изванредан млади уметник у разговору за „Слово“ говори о својој фасцинацији музиком 50-их, узорима којима се дивио, својим стремљењима у животу, изазовима и плановима за будућност...

Актуелни албум „Swing 011“ је прави регионални музички препород, а неке песме већ су најављене као синглови. Како си се уопште нашао у свингу?

- Још као тинејџер сам се заљубио у музику 50-их, посебно у Елвиса

Прислија. Иако тада нисам био ни рођен, та музика и то време уопште имају посебну магију и изузетно позитивне вибрације.

Мој први бенд у коме сам певао са 16 година био је бенд који је свирао ретро музику тог времена. Касније је почело да ме занима оно што је претходило настанку рокенрола. Сав тај стари блуз, џез, кантри... Све из чега је настао rock 'n roll и што се свирало од двадесетих година прошлог века. Један од праваца је и свинг. Рокенрол је одатле наследио ритам.

Постоје стари и нови свинг. Џез свинг из тридесетих је стар, а крајем деведесетих многи сјајни бендови су оживели свинг и ту стару музику представили на нов начин (Brian Setzer Orchestra, Big Bad Voodoo Daddy, Cherry Poppin Daddies).

То је идеја коју следим, да покажем нешто старо на нов начин. Као када се снимају римејкови старих црно-белих филмова. Скоро деценију сам провео у Северној Америци и имао сам прилику да лично упознам неке од својих музичких узора.

На албуму се налазе песме, рекао бих, класичне домаће и светске музичке сцене. Од Дарка Краљића до Чака Берија и Рока Гранате. Како сте их све сакупили на једном месту?

- Албум „Swing 011“ је специфична колекција обрада која призива добре духове прошлости, али са ових простора.

Дарко Краљић је био наш први поп композитор, а у његовим песмама приметан је утицај америчке музике тог времена, у мери која је тада била могућа.

Нажалост, политика је увек утицала на све, па је америчка музика 50-их овде некако прескочена. Тек 60-их је нешто почело, али и тада су италијански певачи били можда популарнији од америчких, а опет су их певали домаћи певачи.

Београдски рокер из шездесетих година прошлог века Томи Совиљ обрадио је музику Чака Берија („Стој Џони“), Ђорђе Марјановић многе песме Рока Гранате. Овим албумом желео сам да направим својеврсну посвету нашим, југословенским пионирима и иноваторима популарне музике. Били су много већи „панкери“ свог времена него што данас можемо да замислимо.

Све ове песме сам аранжирао као свинг, а „011“ је посвећена граду у коме сам одрастао.

Како бисте се представили некоме ко не познаје ваш посао? Ко је, заправо, Срђан Попов? Македонци би због презимена рекли: он је наш...

- Представио бих се као музичар, певач, кантаутор, мада радим и неке обраде, али на свој начин. Пре свега, желео бих да се представим као ретро уметник, протагониста ретро музичких токова. Да не буде забуне, слушам све и свашта. Од класике до електронике. Људи обично мисле да је музика коју свирам заправо једина ствар коју волим и слушам. Волим саму музику. У петој години сам кренуо у музичку школу и нико ме на то није терао, сам сам то тражио.

А зашто сам одлучио да се бавим ретро стилевима?! Потпуно спонтано, а вероватно зато што та музика код мене заузима посебно место.

Презиме Попов. Постоје македонска, бугарска, руска и војвођанска. Исто се пишу и читају, али имају различито порекло. Моје је из Војводине, одакле водим порекло по очевој страни. У Банату, одакле су моји преци, прилично је уобичајено презиме. Првобитно презиме било је Поповић, али је Марија Терезија уклонила „ић“ из презимена свих Срба из Војводине. Зато данас у Војводини имамо презимена која се завршавају на „ов“ и „ев“.

И немам ништа против да Македонци кажу да сам ја њихов. Не видим идеју Југославије кроз политику, комунизам и све то је вечна тема кафанске (а данас и фејсбук) политике. Ја то схватам као биолошку ствар и иако смо раздвојени границама, сви смо ми само варијанте људи са Балкана. Не разумем ко је успео да нас убеди да смо толико различити. Али то је већ тема коју овде није место.

Шта је са оригиналним песмама које сте радили пре свинга? Каква је њихова судбина?

- Ауторске песме које сам радио пре албума „Swing 011“ су на једном албуму који сам назвао „Црни кабаре“. Албум је доступан у дигиталном формату, а објавила га је и издавачка кућа „Менарт Србија“. Албум смо „тихо“ издали и још није промовисан.

Што се саме музике тиче, моја инспирација је био џипси џез. То је била полазна основа и уз ту музику сам писао поетске текстове о познатим животним темама. Продукција песама је тако упакована да звуче као акустични поп, а многи су звук упоредили са оним што је урадила група „Vaya Con Dios“, чији сам велики фан. Постоји нека блискост између џипси џез музике и наших тамбураша, па је било доста поређења са Балашевићем. Неки су то упоредили и са музиком коју је Мањифико радио за филм „Монтевидео Бог те Видео“.

Људи једноставно имају потребу да то што радите упореде са нечим и да вас негде сврстају. На сву срећу ова поређења су ми велики комплимент, иако нисам покушао никога да имитирам.

Дефинитивно планирам да радим више оригиналних ствари, а желим да правим музику за представу или филм.

У твојој музици се осећа утицај многих музичара и жанрова. Ко је све утицао на тебе? Шта си и кога слушао?

- Као тинејџер сам се заљубио у музику 1950-их, посебно у Елвиса Прислија. За то су умногоме заслужни филмови Елвиса који су се емитовали код нас, као и легендарни филм „Бриљантин“ и серија „Злочиначка прича“.

Осамдесетих година прошлог века такозвани *rockabilly revival*. Овај музички талас започео је у Британији и проширио се на Европу. Стигло је и до нас, али не у толикој мери...

Бендови попут „Stray Cats“-а и солисти попут Шекин Стивенса донели су ту музику 50-их у новом светлу, нешто што је било и старо и ново у исто време, и прихватљиво млађој публици. Слушао сам и волео и старе - Елвиса, Чака Берија, Џонија Кеша и неке нове.

Пре тога сам слушао екс-ЈУ рок, а мој омиљени бенд били су „Партибрејкерси“. У њиховој музици сам осетио и утицај музике Чака Берија...

Слушао сам и панк-рок, али сам касније открио да су све оне песме групе „The Clash“ или „Ramones“ које

су ми се највише допадале, заправо обраде из 50-их.

Касније је почео да ме занима тај стари џез, свинг. Међу својим миљеницима из тог времена могао бих да издвојим једног извођача - Луиса Приму. Наравно, ту су и многе друге музичке легенде - Дин Мартин, Френк Синатра, Луис Армстронг...

Цела листа би била огромна.

Како је бити музичар у Србији, у времену пуном искушења?

- Све зависи од тога каквом се музиком бавиш. За неке је ово време искушења, некеме ово време одговара. За мене је главни и једини покретач мој ентузијазам. А колико ће то трајати, видећемо.

Каква је будућност албума - промоције, концерти...?

- За „Swing 011“ сам већ имао неку врсту претпромоције, то је заправо била промоција дигиталног издања. Следеће што планирам да урадим је концертна промоција ЦД-а са бендом, односно екипом проверених музичара коју сам управо због тога окупио. Концерти су наравно у плану, али не само поводом албума „Swing 011“, већ планирам да интегрисем и друга своја дела, али и ауторске ствари.

Планирам и да снимим и урадим нешто ново, да се бавим мешањем жанрова, да покажем да нисам ограничен музички или певачки.

Имаш ли тајну мантру како се одупрети изазовима, бити јак и у невољама које сустижу једна другу на глобалном нивоу?

- Чини ми се да сви дуго, дуго тражимо тајну мантру, а она не постоји. Пада ми на памет стих Нена Белана „Човек тражи пут, а не зна да је луд...“. На неки начин то се односи на све нас.

Мислим да људи мешају превише личних неуспеха и разочарања са глобалним проблемима. Погледам околу и видим превише људи који осећају да им неко нешто дугује. Кривци су родитељи, Бог, држава, судбина... Сви мисле да заслужују нешто много више у животу, а да ли је то заиста тако... Сви хоће «Инстаграм» живот и слично. Морате бити јаки, супроставити се пре свега илузијама и нереалним жељама. Видим да су људи у све бржој трци за нечим, али ни сами не знају за чим заправо јуре.

И у тој „трци за ништа“ прођу им животи.

Иван Бећковић
фото: Ива Танацковић

Гордана Каракашевска, песникиња

Књижевност је оаза живота

За мене је поезија уметност сећања, памћења... Као песник, никада не напуштам свој свет идеја и своју „магичну формулу“. За мене свака песма, моја или неког другог аутора, изражава визију света. То значи да је поезија синергија времена и речи... – каже песничка душа Гордана Каракашевска

Са Горданом Каракашевском, талентованом песникињом, књижевницом и сликарком, за октобарско „Слово“ причамо о изазовима уметности, романтици поезије и песмама „из душе“, које су део њене актуелне збирке „Кућа од папира“, којом обележава један период свог живота и посебне креативности...

Разговор бих започео вашом мисијом на профилу „Језик је наша домовина“. Колико је данас, у временима опште глобализације и снажног продора англосаксонске културе у све сфере живота, важно стварати на свом матерњем језику?

– Мислим да што више језика човек зна, то је вреднији, али аутор готово никада не треба да се изражава другим језиком осим матерњег, што је сасвим природно и нормално из простог разлога што, ма колико добро говорили језик који нам није матерњи, ипак се најбоље можемо изразити на језику на којем смо изговорили прве речи. У временима опште глобализације, управо су мали језици најугроженији, па је књижевност малих језика у великој опасности. Зато је за мале језике и њихову књижевност, културу и уметност, као што је наш македонски језик, од суштинског значаја да сачувају своје карактеристике и своју посебност, своје корене и своју историју, а ми ћемо то успети да постигнемо само и само стварајући на свом матерњем језику.

Успешни сте у неколико уметничких области – поезији, прози, сликарству... Ипак, мислим да вам највише стоји епитет „песничка душа“?!

– У праву сте. У поезији показујем своју рањивост и ту је понекад и кријем. Кроз своје књиге говорим о трагедији друштва и човека као појединца. Свој рад на пољу књижевности и литературе доживљавам као тиху, усамљену уметност. Међутим, категорички одбијам да пишем или сликам по стандардима друштва. Избегавам трендове, скоро да ме не занима да будем по стандардима друштва. У мојим радовима бол утиче. Живот је основа писања поезије, уметности. Верујем да је књижевност оаза живота. Коначно, кроз своје књиге се бавим страхом од смрти.

Ваша актуелна збирка поезије „Кућа од папира“ је збирка емоционално снажних песама. Како су настајале?

– У „Кући од папира“ истичем патријархални однос према жени. Међутим, ми живимо у мушком свету. Истина је да све има своје време, време да расте и време да сазри. Тако је било и са „Кућом од папира“. Та књига је дуго чамела у мени све док једног дана нисам почела да стварам збирку поезије, песму по песму. За мене је поезија уметност сећања, памћења (индивидуалног и колективног). Као песник, никада не напуштам свој свет идеја и своју „магичну формулу“. За мене свака песма, моја или неког другог аутора, изражава визију света. То значи да је поезија синергија времена и речи. Моја поезија је много ствари.

Поезија је преливање осећања. Поезија ме најези. Можда је најзначајнија карактеристика поезије њена неспособност да буде дефинисана, обележена или прикована.

Имате ли утисак да данашње генерације не поседују потребну дозу романтике коју поезија захтева?

– Данас је све брзо и углавном за једнократну употребу. Предност књига је у њиховој спорости и понављању у читању. Живимо у добу усамљености, материјализма и ајфона. Људе овог времена не занима истина, а још мање љубав, а уз то и романса. Фокус је само и стриктно на новцу. Новац одређује све. Искрено се надам да ће после свега, мислим после пандемије Ковида-19, свет доживети ренесансу. Верујем да данашње генерације не знају шта је романса и имају потпуно искривљену представу о томе шта је поезија. Нећу претерати ако кажем да мало њих зна разлику између поезије и антипоезије. Данас се много чешће сусрећем са антипоезијом, него са поезијом. Данас се све зове поезија. Али није све поезија. Данас се сви називају песницима, али нису сви песници. Данас свако ко жели, објављује књиге. Преплављени смо квантитетом на уштрб квалитета, а то је све зато што је деценијама уназад изостала права, поштена и конструктивна критика. Награде се додељују свима у мери у којој су награде изгубиле на тежини и значењу. До када? Време је за корените промене. Ми као друштво имамо велики задатак и одговорност. С једне стране треба и морамо да превазиђемо аномалије, ако желимо да будућим генерацијама оставимо квалитетне радове који ће трајати и неће бити препуштени на милост и немилост зубу времена. Са друге стране треба да будемо пример новим генерацијама, међутим, у њима је будућност нове књижевности.

Који су Ваши наредни изазови у уметности којима сте се у потпуности посветили?

– Волим квалитетну литературу, стварање такве је веома тешко. Књига треба да буде оригинална. Слобода постоји у глави писца као што постоји уметност, а књижевност је део уметности. Од почетка ове године почела сам да радим на дечијим књигама са илустрацијама. Илустрације у мојим књигама су култура. То су велики и сложени пројекти који, пре свега, одузимају много времена. Међутим, важно је оно што остаје...

Иван Бећковић

Рестаурација храма „Свете тројице“ у Куманову остаје под велом тајне

Чекајући одговор надлежних предпредуго затвореном светињом

Откако су од Спасовдана, 2. јуна ове године, због реконструкције затворене капије на улазу у порту као и врата храма Свете Тројице у Куманову на северу Македоније, нема никаквих конкретних информација о обиму и природи захвата у овој цркви. Тим поводом већ је из Српског културно информативног центра СПОНА упућен отворени Апел надлежним институцијама у Републици Северној Македонији.

Апел је упућен – Министарству културе РСМ (министарка Бисера Костадиновска-Стојчевска), Епархији кумановско-осоговској Македонске православне цркве – Охридској архиепископији (епископ кумановско – осовски Григориј), Управи за заштиту културног наслеђа (директор Аријан Асланџи), НУ Националном Конзерваторском центру Центар – Скопље, (директор Мемет Селмани), НУ Музеј – Куманово, (в.д. директор Мери Николић), Општини Куманово (градоначелник Максим Димитриевски).

Собзиром на чињеницу да не постоји информација шта се тачно реконструираше у овом храму, у Апелу центра СПОНА је истакнуто да православни верници и поштоваоци културног наслеђа страхују да ће током актуелних радова бити угрожена аутентичност, између осталог, и иконостаса из 1901. године по коме је ова црква позната. То је дар српске краљице Драге Обреновић. Вредан и веома богати иконостас израђен је у Цариграду. У време израде, напомиње се у Апелу, његова вредност износила је 1.500 турских лира, што би данас било око 500.000 евра.

Иза оградe храма у Куманову, у порти су, на отвореном, данима остављени делови дотрајалог дрвеног ентеријера што буди бојазан да би међу њима,

можда могли да буду и делови иконостаса.

На Апел центра СПОНА, одговорима су се огласили само ресорно Министарство културе и, са задршком, Епархија кумановско-осоговска Македонске православне цркве – Охридске архиепископије.

У одговору поменутог министарства са потписом министарке Бисере Костадиновске-Стојчевске стоји да они нису надлежни за овај случај и упућују на надлежну Управу за заштиту културног наслеђа. Иако је та управа под „капом“ управо тог Министарства.

- Упућујемо на даљу сарадњу са надлежном установом Националним конзерваторским центром Скопље, за све активности које задиру у део заштите непокретног културног наслеђа, од израде елабората до реализације непосредне заштите цркве Свете Тројице у Куманову, прецизирано је у одговору Министарства. Посебно је указано на то да, према Националном регистру културног наслеђа, поменута црква у Куманову, „није регистрована као споменичко добро“.

Од епископа кумановско-осоговског Григорија, у центар СПОНА стигао је оштро написани одговор, који уместо било каквог објашњења доставља опомену – пред тужбу!? Разлог – наводно мешање центра СПОНА у унутрашње ствари и управљање имовином у власништву Македонске православне цркве – Охридске архиепископије.

Уз изричито наглашавање да је епархија власник покретне и непокретне имовине цркве „Света Тројица“, иако о томе није било ни речи у Апелу, владика је написао да према одлуци надлежних органи епархије предузимају активности за уклањање дотрајалих и нефункционалних елемената за извршавање богослужбених и литургијских радњи у самој цркви.

Иконостас

Раскошни иконостас изузетне вредности у цркви „Света Тројица“ у Куманову, (према записима Славице Крстић, „Цркви и манастири во Жеглигово“, НУ Музеј – Куманово,

Куманово 2021), носи иконе Пресвете Богородице са Исусом Христом на престолу, Исуса Христа Сведржитеља, Светог Саве, Светог Јоаникија (првог српског патријарха), српског кнеза Лазара, кнегиње Милице, Рођења и Васкрсења Христовг, Тајне вечере, Преображења, Уласка у Јерусалим, Узнесења Христовог, као и четири фигуре високих српских црквених великодостојника. У трећој зони се налазе фигуре српских краљева и црквених великодостојника. На иконостасу су и иконе Светог Николе и Светог Стефана Првовенчаног у раскошним одеждама. На јужном делу је икона Светог Симеона Мироточивог са круном, икона Светог Јована Крститеља, а на врху иконостаса је патрон цркве – Света Тројица.

Храм

Градња цркве Свете Тројице (заједно са објектом нове школе), према пројекту руских архитеката, трајала је од 1899. до 1902. године, а свечано је освештана у присуству тадашњег скопског митрополита Фармилијана 21. септембра 1903. године, на празник Мале Госпојине. Највећи дародавци изградње цркве били су - краљ Александар I Обреновић и краљица Драга. Свечаном чину освештања присуствовале су многе високе званице, међу којима и Ахмед Ејуб паша, валија Косовског вилаета, Михајло Куртовић, српски конзул, Виктор Машков, руски конзул, грчки конзул, месни кајмакам, кадија, угледни кумановски трговци и дародавци. Као највећа и најрепрезентативнија кумановска црква – петокуполна, била је и остала вредно културно наслеђе града Куманова. Унутрашност храма је осликана 1904. године од стране чувеног фрескописца и сликара Крсте Аврамова Дичића (1866 – 1939) из Тресонча, сина Аврама Дичова (1840 – 1923) и унука још чувенијег Диче Зографа (1819 – 1871). Каснија осликавања су уследила у периоду 1968/70, и најновија током 2013/14 године.

Упркос добронамерном Апелу центра СПОНА, правих информација о радовима у затвореном храму у Куманову и валидног одговора надлежних и даље – нема.

М.С.

Свети ава Јустин нови о цркви последњих времена

Свети отац наш Јустин Нови, вели да је Дух Свети све у дух-души свете Цркве. За аву је Црква заједница оних који верују у Господа Христа и Његову науку, примају свете тајне које је Он успоставио, слушају епископа ког је народ изабрао и поставио, те тако тајанство, мистерију Цркве чине грешници који се кају, али поседују залог спасења. Дух Свети је тај који излива у дух-душе верујућих свете и светотворне силе. За аву Јустина духовне личности су „духозрачне“ (*Пут богопознања*, 92). Светлозарност тих црквених људи види се голим, дакле грешним оком. Таква света личност се јасно сазире како у светом ави тако и у његовим светим ученицима. Они јесу духовна елита – цвет наше свете Цркве. Управо у свом цвету остварује у пуној мери заједница крштених хришћана свој еванђелски позив. Црква је она која предаје Реч Божију и у потпуности садржи науку, „закон Христов“ (*Гал 6: 2*). Од Цркве хришћанин прима свете тајне које га окрепљују на путу спасења. Само се од ње као наше мајке може учити пример светости, као и морални живот. Морални живот јесте духовно богослужење које врхуни у евхаристијској жртви. Кућа Божија је „Црква Бога живог, стуб и тврђава истине“ (*1. Тим 3: 15*).

Свети ава Јустин је говорио да је учитељство пастира Цркве најпре у моралном животу, па тек онда у катихези и у проповедању уз помоћ, сада можемо рећи, његове мистичке, светоотачке, не схоластичке теологије и пре свега теологије његових духовних синова који су се јавили као светитељи и духовни спаситељи, као што су дивни Атанасије и Амфилохије. Свети ава вели да „сви ми растемо ка небу Црквом и сваки од нас расте кроз све и сви кроз свакога“ (*Тумачење посланице светог апостола Павла*

Ефесцима, 82). Ава се пита и одговара: „Шта значи бити члан Цркве? – То значи живети Светом Тројицом; од Оца кроз Сина у Духу Светоме“ (*Зеница трагизма*, 121). „У Цркви се све земаљско“ преображава „у небеско, земља прелази у небо“ (*Тумачење 1. посланице Коринћанима светог апостола Павла*, 81). У Цркви је увек данас, дакле садашњост, односно вечност. Она има непогрешива мерила и све вредности људске и божанске. Божији закон је поверен Цркви да она верницима благовести шта су они уистину и да их подсећа на оно шта пред Богом треба да буду. Свети ава је тражио, као исповедник вере, пожртвованост пастира по цену мученичке смрти. Ту пожртвованост је тражио најпре од епископа, учених теолога, али и од свих хришћана и људи добре воље. Сви верници су дужни да стекну искуство живота у Христу који их просветљује и оспособљује да разаберају људске и божанске стварности у Духу Светоме. Тако се Дух Свети послужио велеученим авом Јустином, али и неким, али веома духовним авом Тадејем као просветљенима, мудрима и најузвишенијима у достојанству светих. Цркви, по ави, ваља служити у духу братства и преданости Цркви, у име Господње. Ава је био веома против сваког индивидуалног сазирања Цркве, јер она мора да се широко отвори према општем добру. Говорио је још седамдесетих година прошлог века да православље чекају демонски удари од стране Европе и Америке. Није нормалан, упутан и у спротности је са савешћу и духовним умом, а и моралним законима Цркве овај расколнички менталитет у Украјни и у Скопљу. Додуше, ава вели да је Црква ратиште, мислећи на струјања у Цркви, па додаје и појашњава да „постоји две врсте одвајања од

тела Цркве“: „један – када хладимо у љубави, а други – када се усуђујемо учинити нешто недостојно према телу Цркве“ (*Тумачење посланице светог апостола Павла Ефесцима*, 92). За аву је Црква у молитви, а не у расколничком хајдуковању. Духовна хајдучија Украјине и Скопља јесте у одметању од Мајке Цркве и у стварању духовних логора „својеглавих“ који су обезцрквенили себе као „лажна браћа“, како их назива свети апостол Павле. Дозволио бих себи да се само упитам у коју врсту одвајања од тела Цркве спада раскол у Украјини и у Скопљу. Није ли тај раздор дубоко ранио јединство Христовог Тела и део Цркве је пао у отпадништво, апостазију, у неисцељен раскол. Зар се расколи не догађају због наших грехова, пре свега епидемије брозоморе. Није ли демон Броз? Није ли ускраћено јединство са Српском патријаршијом и свим члановима СПЦ. Зашто се повлађује етнофилетизму Скопља, мада се зна да је реч о комунистичком загађењу српског народа. Није ли етнофилетизам идолопоклонство према непостојећем, умишљеном. Свети ава Јустин је седамдесетих година прошлог века пророчки говорио о Русима и Србима, као главним метама Америке и Европе против православља. Европа је показала не само своје антибогочовечанско лице већ и антицивизацијско. И ево, ми православни, главна смо мета мрежног, мрежноцентричног, хибридног, медијског и биолошког рата против човечанства, а који се води у част Сатанаила.

Преподобни и богоносни Оче наш Јустине Нови Богослове моли Бога за нас.

јеромонах Иларион Ђурица

Недопустиви опортунизам

Македонци у Србији су Уставом признати као национална мањина. Срби у Северној Македонији нису национална мањина, него етничка група и њихова права су минимална у поређењу с правима припадника националних мањина

Академик Василије Крестић, у студији „Српски духовни простор“, утврдио је да су Срби, као народ, склонили асимилацији, поготову у срединама где су се од муке склонили или где им се чини да је лагодније живети. „Зато смо лакше асимиловани но што смо били у стању да друге асимилујемо. На тај начин смо лакше, брже и у већем броју постајали Хрвати, Албанци, муслимани него што су они постајали Срби.“

На Конференцији континуитета КЕБС (ОЕБС) у Бечу од 1986. до 1989. био сам члан Званичне делегације СФРЈ, задужен за тзв. хуманитарну област, у коју спадају људска и права мањина, култура, образовање, кретање људи и сл. Тамо је констатовано да је Југославија отишла најдаље у заштити права мањина. Да, осим културно-образовних права, пружа и могућност аутономије и сл. Западне земље су упозоравале да можемо прекорачити интересе и права државе на целовитост и заштиту државних интереса. Таква упозорења су долазила од земаља које су већ тада имале проблема: нпр. Французи с Корзиканцима, Бретонцима, досељеним арапским и афричким избеглицама. Нисмо упозорења озбиљно схватили. Знамо шта се касније догодило распадом Југославије, присилним исељавањем Срба из Хрватске и БиХ, НАТО интервенцијом и нелегитимним отцепљењем Косова и Метохије и др.

Видели смо с каквим се проблемима сударају Срби у Северној Македонији. У послератној историји власт им је више пута мењала презимена и претварала их у Македонце. Тако је, на пример, Стојановић, најпре постао Стојанов, затим Стојановски, а у последњој промени Стојаноски. Срба је према попису 2002. било 35.939, а 2021. свега 24.668. Дакле, они полако нестају, односно власти их претапају у Македонце или терају да буду грађани другог реда.

Шта матична држава Србија чини да Срби у Северној Македонији добију

права која имају Македонци у Србији? Већ дуги низ деценија готово ништа. Има ли Србија, по међународном праву и стандардима УН и ОЕБС, право да за Србе у Северној Македонији тражи гарантовање права сличних оним која она пружа Македонцима у Србији? Према попису из 2011. године у Србији живи 22.755 Македонаца, што је скоро равно броју Срба у Северној Македонији. Македонци у Србији су Уставом признати као национална мањина и имају сва права по међународним стандардима у области културе, образовања и информисања на сопственом језику и службену употребу језика и писма. Срби у Северној Македонији нису национална мањина, него етничка група и њихова права су минимална у поређењу с правима припадника националних мањина по европским и светским стандардима. Уклањају се писани и историјски докази српског присуства, чак и прекречавањем српских фресака у старим црквама. Од имена Јужна или Стара Србија није остало трагова ни у историјским књигама, а камоли у реалном животу.

Размотримо третман мађарске националне мањине у Србији. Званична Мађарска и премијер Орбан констатују да Србија за њих обезбеђује највише стандарде. Према попису из 2011. године, 253.899 Мађара живи у Србији, што је 3,53 одсто укупне популације. Они имају право на коришћење службеног језика у комуникацији с државним и покрајинским органима. Право на школовање на мађарском језику, од бабашишта, преко основне, средње школе, факултета и постдипломских студија. Стални радио и ТВ програм на државној РТ Нови Сад, као и дневне и недељне новине на мађарском језику. Позоришта и културно-уметничка и фолклорна друштва и слободну циркулацију становника ка Мађарској. Од 120 посланика у Скупштини Војводине четири су представници Савеза војвођанских Мађара, али је председник скупштине њихов председник Иштван Пастор. Од 250 посланика у Скупштини Србије, шест су Мађари. Поставља се логично питање: Да ли српска национална мањина у Мађарској има слична права? Тужно је констатовати да нема. Већ више векова подвргнута је систематској асимилацији. Од више од 189.500 избеглих Срба у две велике

сеобе од турских освајача, прве од 1683. до 1699. и друге 1740, данас је преостало око 10.000. Од тог броја, Срба староседелача је око 3.000, док су остали дошли у Мађарску у последње две-три деценије. Од 40.000 становника српског насеља Сентандреја, у којем су изградили осам цркава, данас је преостало неколико српских фамилија. Цркве су остале као музеји некадашњег бивствовања Срба. Две су препродате од стране мађарских власти, због наводног недостатка средстава за одржавање (званично – продала их је Епархија будимска). Срби, као ни остале мањине – изузев Немаца као најбројнијих, немају своје посланике у парламенту, већ само портпароле, без права гласа – међу нама речено, одлично плаћене и тиме ућуткане. ТВ емисија „Српски екран“ емитује се једном недељно у трајању од пола сата, а „Српске недељне новине“ имају свега 12 страна, због традиционалног скромног буџета.

Из српских подручја Аустроугарске под Маријом Терезијом, да би избегли преобраћање у католичанство, од 1750, преко Карпата, на простор данашње Украјине иселило се више од 200.000 Срба. Одлуком руске царице Јелисавете формиранли су Нову Сербију, или Славеносербију, у Доњецкој области. Да, као проверени војници, чувају границе од Турака. Међутим, на попису 1900. није регистрован ниједан Србин. Сви су асимиловани. Остало је само двадесетак српских назива за села, планине, реке и насељена места.

Мађарска је понудила бесплатно двојно држављанство за све који живе у иностранству и имају мађарско порекло. Тако су добили милион нових становника. Да ли је Србија, индолентним ставом, компликованим прописима и скупим административним таксама, отежавала стицање српских пасоша за наше људе који живе у другим земљама? Све наводи на закључак да је већ предуго присутан несавесни опортунизам матице Србије у односу на права њених грађана и потомака који живе у другим земљама или дијаспори? То се мора истински променити.

Владимир Првуловић (Политика)
Редовни професор
универзитета

„Зовем се Горан Стефановски“ – најбоља представа и најбоља режија на фестивалу у Нишу!

Драмско позориште Скопље освојило је две престижне награде -за најбољу представу и за најбољу режију - на позоришном фестивалу „Театар на раскршћу“ у Нишу.

Награду за најбољу представу „Зовем се Горан Стефановски“ додељује жири Округлог стола критике, док награду за режију додељује Стручни жири Фестивала.

Ово је трећи пут да се представа *My Name Is Goran Stefanovski* – „Зовем се Горан Стефановски“ у режији Бранислава Мићуновића, изводи на међународним сценама. Драмско позориште је ове године имало запажене изведбе ове представе и на ревијалном фестивалу РУТА у Подгорици и на 56. Стеријиним позорју у Новом Саду.

Награде фестивала „Театар на раскршћу“ у Нишу

уручене су на пригодној свечаности уприличеној поводом затварања трећег издања Фестивала.

Представа *My Name Is Goran Stefanovski* – „Зовем се Горан Стефановски“ у Скопском драмском позоришту изведена је прошле године, 10. септембра и адаптација је сцена из седам драма Горана Стефановског насталих у периоду од 1987. до 2021. године („Црна рупа“, „Лонг плеј“, „Сарајево“, „Казабалкан“, „ Хотел Европа“, „Euroalain“ и „Одисеј“).

Драматург је Бранислава Илић, професор Факултета драмских уметности у Београду, сценограф је Александар Денић, а аутор музике Влатко Стефановски.

Улоге тумаче: Биљана Драгићевић – Пројковска, Јелена Жугић, Софија Куновска, Соња Стамболциоска, Ана Димитрова, Мето Јовановски, Драган Спасов – Дац, Игор Ангелов, Златко Митрески, Стефан Вујисић, Дамјан Цветановски и Саша Димитријевска.

Народно позориште из Ниша угостило је шест позоришних ансамбала из региона који су учествовали на такмичењу. Током фестивалске недеље одржане су бројне промоције, округли столови и радионице како би се покренуле копродукцијске сарадње за афирмацију сличности и различитости културног идентитета позоришне сцене у региону.